महाराजगञ्ज नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

कपिलवस्तु, लुम्बिनी प्रदेश

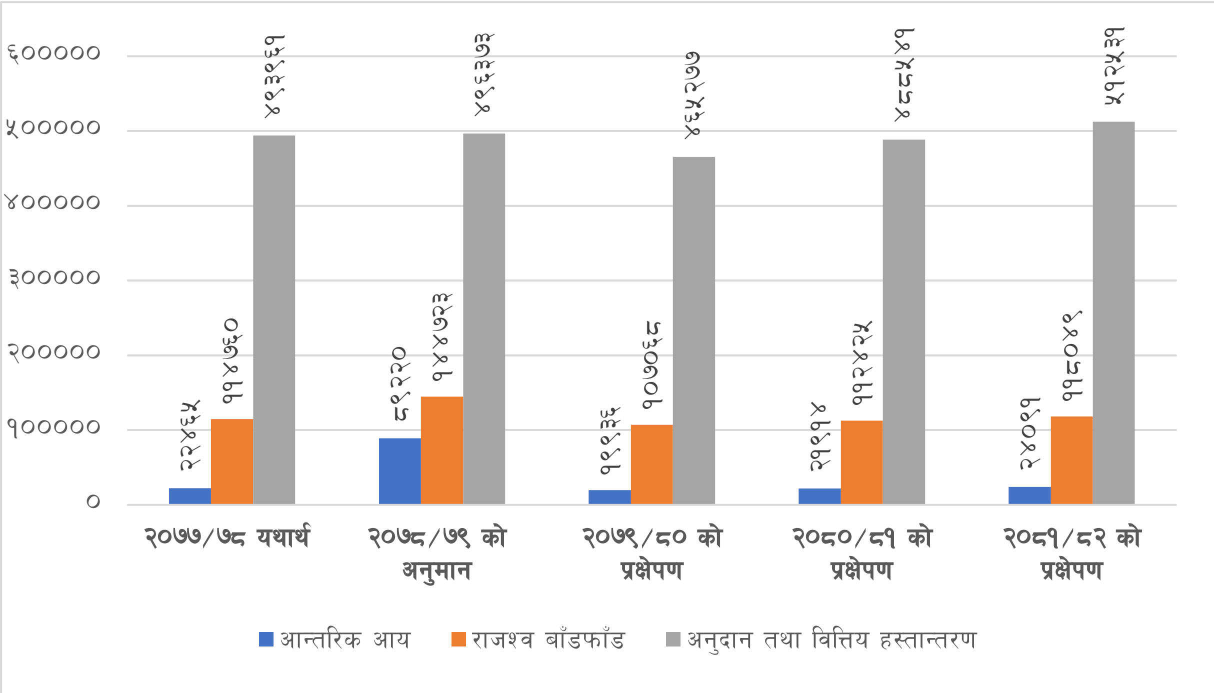

राजश्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan-RIAP)

अन्तिम प्रतिवेदन

पेश गर्ने संस्था

डाइनामिक रिर्सोसेज म्यानेजमेन्ट सर्भिसेज प्रा. लि.

विषय सूची

परिच्छेद – एक : परिचय १

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ राजश्व सुधार योजनाको औचित्य १

१.३ कार्ययोजनाका सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू २

१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया २

१.४.१ तयारी तथा समन्वय २
१.४.२ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन ३
१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन फारम तथा सूची विकास ३
१.४.४ अभिमुखीकरण कार्यशाला आयोजना तथा सञ्चालन ४
१.४.५ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन तथा विश्लेषण ४
१.४.६ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा तयारी ४
१.४.७ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल ४
१.४.८ राजश्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी ४

१.५ अध्ययनको सीमा ४

परिच्छेद – दुई : राजश्व परिचालन सम्बन्धी नगरपालिकाको विद्यमान अवस्था ६

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय ६

२.१.१ राजनीतिक तथा प्रशासनिक अवस्थिति ६
२.१.२ भौगोलिक अवस्थिति ६
२.१.३ ऐतिहासिक चिनारी र नामाकरण ६
२.१.४ क्षेत्रफल, भूबनौट तथा भूउपयोग ७
२.१.५ जनसंख्या तथा घरपरिवार संख्या ७

२.२ नगरपालिकाको मानव संशाधनको अवस्था ८

२.२.१ राजश्व परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति तथा कानून ८
२.२.२ संगठन संरचना (महाशाखा, शाखा, उपशाखा र इकाई) ८
२.२.३ मानव संशाधन/कर्मचारीको विवरण ८
२.२.४ राजश्व परामर्श समितिको नामावली ९

२.३ नगरपालिकाको सम्पत्ति विवरण १०

२.३.१ सवारी तथा निर्माण साधन (जीप, जेसिबी, ट्रिपर, ट्रक्याक्टर आदि) १०
२.३.२ ल्याण्डफिल साइट १०

२.४ आर्थिक अवस्था १०

२.४.१ उद्योग तथा कलकरखाना १०
२.४.२ वैंक तथा वित्तीय संस्था १०
२.४.३ बजार १०

परिच्छेद - तीन: नगरपालिकाको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता ११

३.१ स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था ११

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था ११
३.१.२ कानुनी व्यवस्था ११

३.२ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था १७

३.३ **आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना विश्लेषण** १८
३.३.१ स्थानीय कर राजश्व १८
३.३.२ गैर कर राजश्व २४
परिच्छेद – चार : आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता तथा सङ्कलन अवस्था २८
४.१ **राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण** २८
४.२ **राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान** २८
४.३ **आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता** २९
४.३.१ राजश्व प्रशासन तथा परिचालनको व्यवस्था २९
४.४ **नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन** ३१
४.४.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था ३३
४.५ **राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरू** ३४
परिच्छेद - पाँच : राजश्व सुधार कार्ययोजना ३५
५.१ **राजश्व सुधारका क्षेत्रहरू** ३५
५.२ **राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा** ३६
५.३ **बजेट अनुमान** ३९
परिच्छेद - छ : आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण ४०
६.१ **राजश्व प्रक्षेपणका विधिहरू** ४०
६.२ **राजश्व सङ्कलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन** ४१
६.३ **राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण** ४१
६.४ **आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण** ४२
परिच्छेद-सातः अपेक्षित नतिजा ४८
७.१ **आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश** ४८
७.२ **आय प्रक्षेपणको तुलनात्मक विश्लेषण** ४८
७.३ **नतिजा तालिका** ४९
परिच्छेद - आठ : कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ५१
८.१ **राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन** ५१
८.२ **श्रोत व्यवस्थापन** ५१
८.३ **कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन** ५१
अनुसूचीहरू ५४
अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू ५४
अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना सङ्कलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम ५६
अनुसूची ३ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति ६१
अनुसूची ४ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू ६३

तालिकाहरू

तालिका नं. १ : नगरपालिकाको जनसंख्या तथा क्षेत्रफल सम्बन्धी वडागत विवरण ६
तालिका नं. २ : नगरपालिकाको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण ७
तालिका नं. ३ : नगरपालिकाको जनसंख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण ७
तालिका नं. ४ : राजश्व परामर्श समितिको नामावली १०
तालिका नं. ५ : प्राकृतिक श्रोतको रोइलटी बाँडफाँट (प्रतिशतमा) १४
तालिका नं. ६ : स्थानीय र प्रदेश तह बीचको राजश्व बाँडफाँट १५
तालिका नं. ७ : मूल्य अभिवद्धि कर, अन्तशुल्कको बाँडफाँट १६
तालिका नं. ८ : आन्तरिक आय सङ्कलनको विद्यमान अवस्था विवरण १७
तालिका नं. ९ : सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण १९
तालिका नं. १० : मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २०
तालिका नं. ११ : घरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २१
तालिका नं. १२ : विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २३
तालिका नं. १३ : साना सवारी कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २३
तालिका नं. १४ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण २५
तालिका नं. १५ : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण २५
तालिका नं. १६ : सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण २७
तालिका नं. १७ : विगत ३ आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्तिको अवस्था ३१
तालिका नं. १८ : कूल राजश्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा) ३३
तालिका नं. १९ : राजश्व सुधार कार्ययोजना ३६
तालिका नं. २० : आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा) ४२
तालिका नं. २१ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा) ४५
तालिका नं. २२ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण शारांश (रु. हजारमा) ४८

परिच्छेद – एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान अनुसार राज्यलाई संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहमा विभाजन गरेको छ। तीन तहमा विभाजित सरकारले संविधान र कानून बमोजिम राज्यशक्तिलाई समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको आधारमा चल्ने गरी व्यवस्था गरेको छ। नेपालको संविधानको अनुसूची-८ मा स्थानीय तहको एकल अधिकार र अनुसूची-९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको बारेमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ। जस अनुसार स्थानीय सरकारलाई विभिन्न कर तथा गैर करहरू लगाउने र उठाउने अधिकार दिएको छ। स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ९ को दफा ५५ देखि ६८ सम्म स्थानीय तहले प्रयोग गर्न पाउने आर्थिक अधिकार एवं यसका लागि कानूनी सिमा समेत निर्धारण गरेको छ। अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले लगाउन पाउने कर, सङ्कलन गर्न सक्ने राजश्व, संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त गर्ने अनुदान तथा राजश्व बाँडफाँट र आर्थिक सहयोग सम्बन्धमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ। यी संवैधानिक र कानूनी प्रावधान अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र राजश्व सङ्कलन, बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न सक्ने हुँदा यसलाई थप व्यवस्थित र पारदर्शी ढंगबाट अधिकारको प्रयोग हुन आवश्यक पर्दछ।

राज्य पूनर्संरचना पश्चात स्थानीय सरकारलाई जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रुपमा भएकाले जनताका आकांक्षा र चाहनाहरूको सम्बोधन गर्नुपर्ने हुन्छ। यस अवस्थामा स्थानीय तहले आ-आफ्नो जिम्मेवारी पुरा गर्न र जनचाहना अनुरुप सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक छ। स्थानीय सरकारको विकास र प्रशासनिक खर्च धान्नका लागि र स्थानीय तहको आन्तरिक राजश्व सङ्कलनको क्षमता वृद्धि गर्न अपरिहार्य भएको छ। यसका लागि स्थानीय तहको राजश्व अधिकारका संभावित क्षेत्रहरूको खोजी गरी परिचालनका लागि अवलम्वन गर्नुपर्ने नीतिगत, कानूनी र व्यवस्थापकिय सुधारका उपायहरू पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनुपर्ने हुन्छ। आवधिक योजना तथा मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा तीन वर्षमा खर्च गरिने क्षेत्र, कार्यक्रम, आयोजना र क्रियाकलापहरूमा प्रति एकाई लागतसहितको खर्चको प्रक्षेपण गर्न, खर्च गरिने क्षेत्रहरूको प्राथमिकीकरण गर्न खर्चका स्रोतहरूको उल्लेख गर्नुपर्ने हुन्छ। यसका लागि राजश्व परिचालन गर्न सकिने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्न स्थानीय तहको राजश्व सुधार कार्ययोजनाको आवश्यकता पर्दछ।

यसै सन्दर्भमा कपिलवस्तु जिल्लाको महाराजगञ्ज नगरपालिकाले प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान लुम्बिनी प्रदेशको स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम तथा डाइनामिक रिसोर्स म्यानेजमेन्ट सर्भिस प्रा.लि.को प्राविधिक सहयोगमा नगर प्रमुख, उपप्रमुख सहित निर्वाचित पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्व शाखा तथा आर्थिक प्रशासन शाखाका कर्मचारीहरू समेतको सक्रिय उपस्थिति र सहभागिता एवं सहयोगमा नगरपालिकाको आगामी तीन वर्षको लागि यो राजश्व सुधार कार्ययोजना, २०७८ तयार पारिएको हो।

१.२ राजश्व सुधार योजनाको औचित्य

नेपालको संविधान र विभिन्न संघीय कानूनहरूमा स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी प्रावधानहरूको व्यवस्था गरिएका छन्। नगरपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू लगायत राजश्व सङ्कलनमा संलग्न रहने कर्मचारीहरू समेतका लागि नगरपालिकाको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक र कानुनी प्रावधानका बारेमा थप स्पष्ट पार्न, राजश्वका संभावित क्षेत्र पहिचान गर्नु जरुरी हुन्छ। राजश्वका क्षेत्र र दायरा विस्तार गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने दिशामा राजश्व सुधार कार्ययोजनाले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ। यस अध्ययनबाट तयार गरिएको राजश्व सुधार कार्ययोजना नेपाल सरकार र राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगको लागि स्थानीय तहहरूलाई उपलव्ध गराउने विभिन्न प्रकारका अनुदान सम्बन्धी मापदण्ड र आधारहरू तयार गर्न, आवधिक योजना तथा मध्यमकालिन खर्च

संरचना तयार पार्न सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा उपयोगी हुनेछ। मध्यमकालिन खर्च संरचनामा तयार पार्दा तीन वर्षकालागि आन्तरिक आयको समेत प्रक्षेपण गर्न यसले सहयोग पुऱ्याउने छ। अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १८ बमोजिम स्थानीय तहले आयको अनुमान अर्थ मन्त्रालयमा पेश गर्न तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ को उपदफा (६) बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गर्नकालागि यो दस्तावेज उपयोगी हुनेछ।

१.३ कार्ययोजनाका सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू

सोच

नगरपालिकाको आन्तरिक आय प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने

लक्ष्य

नगरपालिकाको आन्तरिक राजश्वको प्रमुख स्रोतहरूको पहिचान भई राजश्व सुधारका क्रियाकलापहरू तय भएको हुने।

उद्देश्यहरू

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको सर्वोपरि उद्देश्य महाराजगञ्ज नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्न योगदान पुऱ्याउनु हो। तत्कालिन उद्देश्य नगरपालिकाको आन्तरिक राजश्वको परिचालनको विद्यमान अवस्थाको समीक्षा गर्ने र आन्तरिक स्रोतका सम्भावनाहरूको विश्लेषण गरी आगामी तीन आ.व.को आन्तरिक आयको प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्नु रहेको छ। यो योजनाको विशिष्ट उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- ✓ स्थानीय तहको आर्थिक अधिकार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धमा नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरू, शाखा प्रमुखहरू, कर्मचारीहरू तथा राजश्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरूलाई स्थानीय तहको राजश्व अधिकार बारेमा अभिमुखीकरण गरी क्षमता विकास गर्ने।
- ✓ नगरपालिकाको विगत तीन वर्षको शीर्षकगत रुपमा आन्तरिक आयको अवस्था र प्रवृत्तिको विश्लेषण गर्ने र राजश्वको प्रक्षेपण गर्ने
- ✓ नगरपालिकाको आन्तरिक आय वद्धिका लागि आयका प्रमुख स्रोतहरूको सम्भावना र यथार्थ असुलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने।
- ✓ राजश्व प्रशासनको नीतिगत, संस्थागत व्यवस्था, विलिङ्ग तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विश्लेषण गर्ने।
- ✓ नगरपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी राजश्व सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुदृढिकरण कार्ययोजना तयार गर्ने।
- ✓ नगरपालिकाको विद्यमान आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी आवश्यक सुधारका लागि सुझाव उपलब्ध गराउने।
- ✓

१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्नकालागि अनुसूची १ मा दिइएका सन्दर्भ सामग्रीहरूको अध्ययन आवश्यक फाराम तथा चेकलिष्ट तयारी, तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलन र विश्लेषण, समावेशी र सहभागितामूलक छलफल, राजश्वको क्षेत्राधिकार सम्बन्धी अभिमुखीकरण एवं कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना जस्ता राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शनमा उल्लेख गरिएका तपशिलका विधि र प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरिएको थियो।

१.४.१ तयारी तथा समन्वय

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रथम चरणमा राजश्व सुधार कार्ययोजनाकालागि छनौटमा परेका स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी यसका प्रक्रियाको बारेमा छलफल गरी यस कार्ययोजना तयारीकालागि परामर्शदाता समूहबाट समन्वय गरियो ।

१.४.२ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन

कार्ययोजना तर्जुमा कार्यको प्रथम चरणमा विभिन्न स्रोतहरूबाट सन्दर्भ सामग्रीहरू सङ्कलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको मूख्य सामग्रीहरू अनुसूची १ मा दिइएको छ ।

१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन फारम तथा सूची विकास

सन्दर्भ सामग्रीको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलनका लागि आवश्यक फारमहरूको विकास गरिएको थियो । नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्यक्रमको सन्दर्भमा तथ्याङ्क सङ्कलनको लागि प्रयोग गरिएको फारम अनुसूची २ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.४ अभिमुखीकरण तथा तालिम सामग्री तयारी

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन २०७६ मा दिइएको विषयवस्तुको आधारमा नगरपालिकाको पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूलाई राजश्व सुधार सम्बन्धी अभिमुखीकरणका लागि सामग्री तयारी गरियो । अभिमुखीकरणमा समावेश गरिएका विषयवस्तुहरू तपशिलमा उल्लेख गरिए बमोजिम छन् ।

- राजश्व सुधार कार्ययोजनाको उद्देश्य
- कर शुल्क दस्तुर बीचको भिन्नता
- स्थानीय तहको एकल तथा संयुक्त राजश्व अधिकार,
- करका दर निर्धारण गर्ने आधारहरु
- आर्थिक ऐनको आवश्यकता र यसको विश्लेषण
- राजश्व परामर्श समितिका कार्यहरू
- राजश्व प्रशासन अन्तर्गतका कार्यहरु तथा अनुभव आदान प्रदान
- राजश्व परिचालन सम्बन्धी अनुभव आदान प्रदान,
- राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया
- राजश्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य तथा तर्जुमा प्रक्रिया
- राजश्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्व
- राजश्व सुधार कार्ययोजनाको उद्देश्य
- स्थानीय तहको एकल तथा संयुक्त राजश्व अधिकार,
- राजश्व परिचालन सम्बन्धी अनुभव आदान प्रदान,
- राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया

१.४.५ अभिमुखीकरण कार्यशाला आयोजना तथा सञ्चालन

राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन २०७६ मा दिइएको विषयवस्तुको आधारमा यस नगरपालिकाका प्रमुख, उपप्रमुख, कार्यपालिकाका सदस्यहरू, राजश्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू, स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिका पदाधिकारीहरू, शाखा प्रमुखहरू, राजश्व सङ्कलनमा संलग्न कर्मचारीहरू, तथा करदाताका प्रतिनिधिहरूलाई २०७८ पौष २२ गते १ दिनको अभिमुखीकरण कार्यशाला सञ्चालन गरियो ।

१.४.६ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन तथा विश्लेषण

अभिमुखीकरण पश्चात नगरपालिकाको लेखाशाखा, राजश्व शाखा, जिन्सी शाखा, प्रशासन शाखा, योजना शाखा सूचना प्रविधि शाखाबाट तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलन गरियो । ती शाखाहरूबाट सङ्कलन गरिएका सूचनाको विश्लेषण गरी नपुग तथ्याङ्कको पहिचान गरी राजश्वसँग सम्बन्धित कर्मचारीसँग फोन सम्पर्क तथा नगरपालिकाको वेवसाईट, आर्थिक ऐन, आर्थिक विवरण र अन्य दस्तावेज र श्रोतबाट थप तथ्याङ्क सङ्कलन गरियो । यस अध्ययनकालागि देहाय बमोजिमका स्रोतहरूबाट तथ्याङ्क एवं सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको थियो :

- ✓ वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिका
- ✓ चालु आ.व.का नीति तथा कार्यक्रमहरू
- ✓ चालु आर्थिक वर्षको अनुमानित आय विवरण तथा आर्थिक ऐन,
- ✓ विगत आर्थिक वर्षहरूको यथार्थ आय विवरण,
- ✓ स्थानीय तहको राजश्व सबन्धी कानूनहरू
- ✓ प्रारम्भिक वातावरणीय प्रतिवेदन
- ✓ ठेक्का लागेका संझौता प्रतिवेदनहरू
- ✓ राजश्व परिचालनको नीतिगत, कानूनी र प्रशासनिक व्यवस्था सम्बन्धी विवरण,
- ✓ आन्तरिक आय सङ्कलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण,
- ✓ कर तथा गैर कर क्षेत्रहरूको शीर्षकगत दायरा, दर तथा कूल सङ्कलनको सम्भावना,
- ✓ आन्तरिक आय सङ्कलनको संभावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचना ।
- ✓ राष्ट्रिय जनगणना प्रारम्भिक प्रतिवेदन २०७८

१.४.७ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा तयारी

विभिन्न स्रोतहरूको पुनरावलोकन, नगरपालिकाबाट प्राप्त अभिलेखहरूको अध्ययन र नगरपालिकामा आयोजना गरिएको कार्यशाला गोष्ठीबाट प्राप्त सुझाव र सल्लाहका आधारमा मस्यौदा प्रतिवेदन तयार पारी लुम्बिनी प्रदेश प्रतिष्ठानमा सुझावकालागि पेश गरिएको थियो ।

१.४.८ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल

यसरी तयार गरिएको राजश्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदनलाई २०७९ जेष्ठ १७ गते नगरपालिकाका सम्बन्धित पक्षहरू समक्ष प्रस्तुत गरी आवश्यक सुझावहरू तथा पृष्ठपोषण सङ्कलन गरिएको थियो । प्रस्तुतीकरण कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावहरूलाई राजश्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको थियो ।

१.४.९ राजश्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी

लुम्बिनी प्रदेश प्रतिष्ठान, नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू, राजश्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्वसँग सम्बन्धित कर्मचारी आदिबाट प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिइएको थियो ।

१.५ अध्ययनको सीमा

महाराजगञ्ज नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना निम्नानुसारका सीमामा रही तयार गरिएको छ :

- ✓ नगरपालिकाको प्रमुख आयश्रोतको रुपमा रहेको सम्पत्ति कर अनुमानका लागि साविक मालपोत कार्यालयमा रहेको नगर क्षेत्रभित्रको घर जग्गाको लगत नगरपालिकामा उपलब्ध नभएको कारण सम्पत्ति कर यति नै प्राप्त हुन सक्छ भन्ने ठोस आधारको अभावले सहभागीहरूले दिएको सूचना र अनुमानमा निर्भर रही सोही आधारमा तयार गरिएको छ ।
- ✓ यस अध्ययन नगरकार्यपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त अभिलेख तथा दस्तावेज, नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरू र अन्य सरोकारवाला पक्षहरूसँग गरिएको छलफल र कार्यशालाबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा तयार गरिएको हो ।
- ✓ राजश्व प्रक्षेपण गर्ने क्रममा कतिपय स्रोतहरूका करदाताको संख्या सम्बन्धी आधिकारिक आधार तथ्याङ्क प्राप्त हुन नसकेकोले सहभागीहरूले दिएको सूचनालाई आधार मानिएको छ ।
- ✓ नगरपालिकाको बस्तुगत विवरण तयार भई नसकेको र सहभागीहरूमा सम्पूर्ण नगरस्तरीय तथ्याङ्क सम्बन्धी जानकारी हुन नसक्नुले पनि अध्ययनलाई सीमावद्ध गराएको छ ।

परिच्छेद – दुई : राजश्व परिचालन सम्बन्धी नगरपालिकाको विद्यमान अवस्था

यस परिच्छेदमा नगरपालिकाको राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित आन्तरिक तथा वाह्य पक्षहरूको विश्लेषण गरिएको छ। विशेषत: नगरपालिकाको परिचय, आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था र हालका मुख्य सवालहरूलाई संक्षिप्तमा व्याख्या गरिएको छ। यसले नगरपालिकाको आय सङ्कलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्नेछ।

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१.१ राजनीतिक तथा प्रशासनिक अवस्थिति

महाराजगञ्ज नगरपालिका लुम्बिनी प्रदेशको कपिलवस्तु जिल्लामा अवस्थित छ। स्थानिय तहको पुर्नसंरचनामा यो नगरपालिका साविकका महाराजगञ्ज, शिसवा, बरईपुर, कजरहवा, भलवारी, कुशहवा, हरदौना, उदयपुर र बलरमवापुर गा.वि.स. हरू मिलाएर बनाइएको नगरपालिका हो। ११ वटा वडामा विभाजित यस नगरपालिकाको केन्द्र साविक महाराजगञ्ज गा.वि.स.को कार्यालयमा राखिएको छ। यो नगरपालिका कपिलवस्तु जिल्ला प्रतिनिधि सभा संसदीय निर्वाचन क्षेत्र नं २ र प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र ‘ क ’ अन्तर्गत पर्दछ।

तालिका नं. १ : नगरपालिकाको जनसंख्या तथा क्षेत्रफल सम्बन्धी वडागत विवरण

नयाँ वडा	समावेश गाविस र नगरपालिका	जनसंख्या	क्षेत्रफल(वर्ग कि.मी.)
१	महराजगंज (१,२,८)	५८८२	७.९६
२	महराजगंज (३–५)	६१९९	९.२
३	महराजगंज (६,७,९)	४२२५	९.०१
४	बरइपुर (१–९)	३३७१	९.१२
५	उदयपुर (१–९)	४२३८	१०.९८
६	भलवारी (१–९)	४८७८	१३.२
७	कुशवाह (१–९)	४९७२	९.८६
८	कजरह्वा (१–९)	४६३८	१०.८
९	शिसवा (१–९)	६७८५	११.६४
१०	हरदौना (१–९)	४८४१	८.६८
११	बलरामपुर (१–९)	४७७१	११.७६
	जम्मा	५४८००	११२.२१

स्रोत: संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

२.१.२ भौगोलिक अवस्थिति

लुम्बिनी प्रदेश अन्तरगत पर्ने कपिलवस्तु जिल्लाको महाराजगञ्ज नगरपालिका एक महत्वपूर्ण नगरपालिका हो। महाराजगञ्ज नगरपालिका कपिलवस्तुको विचमा अवस्थित छ। यस नगरपालिकाको पूर्वमा बुद्धभूमि र कपिलवस्तु नगरपालिका, पश्चिममा कृष्णनगर र शिवराज नगरपालिका रहेका छन। उत्तरमा बुद्धभूमि नगरपालिका छ। दक्षिणमा छिमेकी राष्ट्र भारत रहेको छ। यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल ११२.२१ वर्ग किलोमिटर छ।

२.१.३ ऐतिहासिक चिनारी र नामाकरण

यो नगरपालिका महाराजगञ्ज, बरइपुर उदयपुर, भलवारी, कुशहवा, शिसवा, हरदौना र बलरामपुर गाविसका सबै वडाहरू समायोजन भई बनेको हो। ती मध्ये महारागञ्ज गाविसको नामबाट यस नगरपालिकाको नामाकरण गरिएको हो।

२.१.४ क्षेत्रफल, भूबनौट तथा भूउपयोग

यस नगरपालिकाको वर्तमान भू-उपयोगलाई हेर्दा ८६.७ प्रतिशत अर्थात सबैभन्दा धेरै खेतीयोग्य जमिनले ओगटेको छ। दोस्रोमा ५.२ प्रतिशतमा आवास क्षेत्रले ओगटेको छ। झाडी बुट्यानले ३.६ प्रतिशत ओगटेको छ। यस सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका नं. २ : नगरपालिकाको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जमिनको किसिम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.मा)	प्रतिशत
१	खेतीयोग्य जमिन	९७.२३	८६.७
२	वन जङ्गल	०.१३	०.१
३	झाडी बुट्यान	४.०५	३.६
४	इट्टा भट्टा	१.१६	१.०
५	आवास क्षेत्र	५.८३	५.२
६	बगैंचा	०.५५	०.५
७	बाँझो जमिन	०.२५	०.२
८	पोखरी तथा सिमसार क्षेत्र	०.३३	०.३
९	खोलानाला	२.६७	२.४
	जम्मा	११२.२	१००.०

स्रोत: नापी विभाग २०७८

२.१.५ जनसंख्या तथा घरपरिवार संख्या

यस नगरपालिकाको जम्मा जनसंख्या ६४९६६ रहेको छ। जसमध्ये महिला जनसंख्या ३३३८३ र पुरुष जनसंख्या ३१५८३ रहेको छ। यसरी हेर्दा प्रति १०० जना महिलामा पुरुषको जनसंख्या ९५ मात्र रहेको छ। सबैभन्दा बढि जनसंख्या वडा नं. ९ मा र सबैभन्दा कम जनसंख्या वडा नं. ५ मा रहेको छ। नगरपालिकामा रहेका परिवारको औषत आकार ५.६५ रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकाको घरसंख्या ८०८४, परिवार संख्या ९९४५ र जनसंख्या ६५६६८ रहेको छ। जनसंख्या वृद्धिदर १.८१ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका नं. ३ : नगरपालिकाको जनसंख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	घरपरिवार संख्या	जनसंख्या			परिवारको औषत आकार	लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० महिलामा पुरुष)	क्षेत्रफल (व.कि..मी.)	जनघनत्व(प्रति वर्ग कि.मी.
		पुरुष	महिला	जम्मा				
१	१५४८	३४८६	३९९३	७४७९	४.८३	८७	४८.४७	१५४.३
२	१६५८	३६७२	४०७१	७७४३	४.६७	९०	४५.२४	१७१.२
३	९७१	२२८१	२६५५	४९३६	५.०८	८६	७५.५९	६५.३
४	११०८	२७०३	२९९४	५६९७	५.१४	९०	१४.२७	३९९.२
५	६६१	२२०३	२२७८	४४८१	६.७८	९७	९.३३	४८०.३
६	८२९	२७८३	२७८३	५५६६	६.७१	१००	१०.२३	५४४.१
७	५६२	२०३६	१८९८	३९३४	७.००	१०७	१०.९२	३६०.३
८	१०९३	३३७१	३४०३	६७७४	६.२०	९९	१७.०७	३९६.८
९	१७६५	४४३७	४८९३	९३३०	५.२९	९१	१०९.२	८५.४३
१०	१३०६	४६११	४४१५	९०२६	६.९१	१०४	२६.३४	३४२.७
जम्मा	**११५०१**	**३१५८३**	**३३३८३**	**६४९६६**	**५.६५**	**९५**	**३६६.७**	**१७७.२**

स्रोत: नगर वस्तुस्थिति विवरण २०७८

२.२ नगरपालिकाको मानव संशाधनको अवस्था

२.२.१ राजश्व परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति तथा कानून

यस नगरपालिकाले राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित ऐन, निर्देशिका, कार्यविधि निर्माण गरेको छ। राजश्वसँग सम्बन्धित ऐन, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू गरी ३ वटा निर्माण गरिएका छन ।

- ✓ स्थानीय तहको आर्थिक ऐन (५ वर्षको)
- ✓ स्थानीय तहको विनियोजन ऐन (५ वर्षको)
- ✓ 'घ' वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजत पत्र सम्बन्धी कार्यविधि,२०७४
- ✓ आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको ऐन २०७५/७६

राजश्व परिचानकालागि आवश्यक देखिएका कार्यविधिहरू

- ✓ सम्पत्ति कर तथा मालपोत सङ्कलन कार्यविधि
- ✓ घर जग्गा बहाल कर कार्यविधि
- ✓ बहाल विटौरी शुल्क सङ्कलन कार्यविधि
- ✓ पार्किङ शुल्क सङ्कलन कार्यविधि
- ✓ सहकारी ऐन
- ✓ सार्वजानिक निजी साझेदारी सम्बन्धमा गर्न बनेको ऐन
- ✓ कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन
- ✓ स्थानीय बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन ऐन
- ✓ बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन नियमावली,
- ✓ उपभोक्ता समिति कार्य सञ्चालन कार्यविधि,
- ✓ आन्तरिक आय सङ्कलन तथा आय(ठेक्का बन्दोबस्त) सम्बन्धी कार्यविधि,
- ✓ उद्यमशिलता व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा नवप्रर्वतन केन्द्र कार्य सञ्चालन कार्यविधि,
- ✓ महाराजगञ्ज नगरपालिकाको बजार अनुगमन निर्देशिका,
- ✓ एफ.एम.रेडियो व्यवस्थापन तथा व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि,
- ✓ फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन
- ✓ फोहरमैला व्यवस्थापन नियमावली

२.२.२ संगठन संरचना (महाशाखा, शाखा, उपशाखा र इकाई)

यस नगरपालिकामा प्रशासन योजना तथा अनुगमन शाखा अन्तर्गत राजश्व उप शाखाको स्थापना गरिएको छ। यस अन्तर्गत अधिकृत स्तर छैटौंस्तरको १ जना , सहायक स्तर चौथो १ जना गरी जम्मा २ जना कार्यरत रहेको अवस्था छ। यस नगरको संगठन संरचना अद्यावधिक गरिएको छैन ।

२.२.३ मानव संशाधन/कर्मचारीको विवरण

यस नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको पद एवं कार्यरत शाखा सहितको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

क्र.सं.	पदको नाम	तह	सेवा, समूह, उपसमूह	स्वीकृत स्थायी दरबन्दी	पदपूर्ती भएको स्थायी कर्मचारी	जम्मा रिक्त संख्या	पदपुर्तिको लागि प्रदेश लोक सेवा आयोग माग गर्ने संख्या	कैफियत
१	प्रमुख प्राशासकीय अधिकृत	१०	सामान्य प्रशासन	१	१	०	०	

क्र.सं.	पदको नाम	तह	सेवा, समूह, उपसमूह	स्वीकृत स्थायी दरबन्दी	पदपूर्ती भएको स्थायी कर्मचारी	जम्मा रिक्त संख्या	पदपुर्तिको लागि प्रदेश लोक सेवा आयोग माग गर्ने संख्या	कैफियत
२	अधिकृत	९/१०	शिक्षा प्रशासन	१	१	०	१	काजमा
३	सि.डि.ई	९/१०	ईन्जिनियर सिभिल	१	०	१	१	
४	अधिकृत	७/८	सामान्य प्रशासन	१	१	०	०	
५	लेखा अधिकृत	७/८	लेखा प्रशासन	१	१	०	१	काजमा
६	अधिकृत	७/८	शिक्षा प्रशासन	१	१	०	०	
७	जन.स्वा. अधिकृत	७/८	जन स्वास्थ्य	१	१	०	०	
८	इन्जिनियर (बि.ए.आ)	७/८	ईन्जिनियर सिभिल	१	०	१	१	
९	ईन्जिनियर	७/८	ईन्जिनियर सिभिल	१	१	०	०	
१०	आ.ले.प अधिकृत	६	लेखा प्रशासन	१	०	१	१	
११	अधिकृत	६	सामान्य प्रशासन	३	०	३	३	
१२	प.हे.न	५/६	स्वा.क.न	१	०	१	१	
१३	हे.अ	५	स्वास्थ्य	१	०	१	१	
१४	सहायक	५	सामान्य प्रशासन	१०	२	८	८	
१५	लेखा सहायक	५	लेखा प्रशासन	१	०	१	१	
१६	प्रा.स	५	शिक्षा प्रशासन	१	०	१	१	
१७	सब -इन्जिनियर	५	ईन्जिनियर सिभिल	७	०	७	७	
१८	कम्प्यूटर अपरेटर	५	बिबिध	१	०	१	१	
१९	म.बि.नि	५	बिबिध	१	०	१	१	
२०	सर्वेक्षण	५	इन्जिनियर सर्वे	१	०	१	१	
२१	सहायक	४	सामान्य प्रशासन	९	९	०	०	
२२	स.ले.पा	४	लेखा प्रशासन	१	१	०	०	
२३	स.म.बि.नि	४	बिबिध	१	१	०	०	
२४	अ.स.ईन्जिनियर	५	ईन्जिनियर सिभिल	६	२	४	४	
	जम्मा			५४	२२	३२	३२	

स्रोत : प्रशासन शाखा महाराजगञ्ज नगरपालिका २०७८

२.२.४ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यदलको विवरण

यस नगरपालिकाकाको राजश्व परिचालनको लागि नीतिगत सुझाव तथा अनुगमनका लागि उपप्रमुखको संयोजकत्वमा निजी क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने उद्योग तथा वाणिज्यसँग सम्बन्धित संस्थाहरूको प्रतिनिधिहरू समेत रहेको ६ सदस्यीय राजश्व परामर्श समितिको गठन भै कार्यरत रहेको छ । यही समितिलाई नै राजश्व सुधार कार्ययोजना तयारीकालागि कार्य दलको रुपमा कार्य जिम्मेवारी दिइएको छ ।

तालिका नं. ४ : राजश्व परामर्श समितिको नामावली

क.सं.	नाम	पद	समिति/जिम्मेवारी
१	श्री शुभावती कुर्मी	उपप्रमुख	संयोजक
२	श्री बेद प्रसाद खरेल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
३	श्री इन्द्रावती पासी	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
४	श्री योगेन्द्र कुमार के.सी.	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
५	श्री राम अचल कुर्मी	नेपाल चेम्बर अफ कमर्श महाराज नगरपालिका	सदस्य
६	श्री दिलिप कुमार सिंह	लेखा अधिकृत	सदस्य सचिव

स्रोत : राजश्व शाखा महाराजगञ्ज नगरपालिका २०७८

२.३ नगरपालिकाको सम्पत्ति विवरण

२.३.१ सवारी तथा निर्माण साधन (जीप, जेसिबी, ट्रिपर, ट्रयाक्टर आदि)

यस नगरपालिकामा ४ वटा एम्बुलेन्स र १ वटा ट्रयाक्टर रहेका छन । यी बाहेक यस नगरपालिकामा अन्य सवारी साधन तथा निर्माणका साधनहरू रहेका छैनन ।

२.३.२ ल्याण्डफिल साइट

यस नगरपालिकामा फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि ल्याण्डफिल्ड साइट बनाइएको छैन। ल्याण्डफिल्ड साइटको व्यवस्था नहुँदा फोहरमैला व्यवस्थापन कार्य गरी सेवा शुल्क असुली गर्न सकिएको छैन ।

२.४ आर्थिक अवस्था

२.४.१ उद्योग तथा कलकरखाना

केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागबाट २०७४ सालमा प्रकाशित कपिलवस्तु जिल्लाको वस्तुस्थिति विवरण अनुसार यस नगरपालिका क्षेत्रमा सञ्चालन भएका उद्योगहरूमा १०० वटा घरेलु, १५ वटा साना उद्योग र ३ वटा मझौला उद्योगहरू रहेका छन ।

२.४.२ वैंक तथा वित्तीय संस्था

केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागबाट २०७४ सालमा प्रकाशित कपिलवस्तु जिल्लाको वस्तुस्थिति विवरण अनुसार महाराजगञ्ज नगरपालिकामा ग्लोबल आइ एम इ र एन आई सी एसिया गरी २ वटा वाणिज्य बैंक, २६ वटा सहकारी संस्थाहरूले वित्तिय सेवा उपलब्ध गराउँदै आएका छन ।

२.४.३ बजार

यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका प्रमुख बजारहरूमा महाराजगञ्ज चन्द्रौटा, तौलिहवा प्रमुख रुपमा रहेका छन । यस बाहेक यस नगरपालिकाको वडा नं १ महाराजगञ्ज, वडा नं ११ को विजयनगर र वडा नं ९ को शान्तिनगरमा हाट बजार लाग्ने गरेको छ ।

परिच्छेद - तीनः नगरपालिकाको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्व अधिकार र सो अधिकारको कार्यान्वयन, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतीहरू र सुधार गर्नुपर्ने कार्यहरूको शीर्षकगत विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ मा स्थानीय सरकारको राजश्व अधिकार सम्बन्धीका प्रावधानहरू यस शीर्षक अन्तर्गत प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची - ८ (स्थानीय तहको अधिकार सूची) को प्रावधान अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजश्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- भूमिकर (मालपोत)
- घर जग्गा बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क, दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी

त्यसै गरी नेपालको संविधान २०७२ मा स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी निम्न धारामा थप प्रावधान देहाय अनुसार रहेको छ :

✓ धारा २२८ : कर लगाउन वा ऋण लिन नपाईने

(१) कानून बमोजिम बाहेक स्थानीय तहमा कुनै पनि किसिमको कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाईने छैन ।

(२) स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसारपसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ ।

✓ धारा २३६ : अन्तर प्रदेश व्यापार

संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको वाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महशुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाईने छैन ।

३.१.२ कानुनी व्यवस्था

✓ संघीय कानुन **स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४** को दफा ५४ देखि दफा ६३ सम्म स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय सङ्कलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ :

(क) नगरपालिकाको एकल अधिकारः

अ) कर

सम्पत्ति कर: स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ संशोधन अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउन पाउने व्यवस्था गरेको छ। यसरी सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमीकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। "घरले चर्चेको जग्गा" भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्नेछ। घर जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउँदा घर जग्गाको मूल्याङ्कनका आधारहरू देहाय बमोजिम हुनेछन :

(क) घर र घरजग्गाको आकार, प्रकार, बनौट र उपयोगको अवस्था,

(ख) घर र घरजग्गाको चलनचल्तीको मूल्य र घरको ह्रास मूल्य,

(ग) घर र घरजग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था

(घ) सम्पत्ति करको दर निर्धारण गर्दा नागरिकको जीवनस्तर, आर्थिकस्तर र कर तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप घरजग्गामा **(दफा ५५)**

- ***भूमिकर (मालपोत):*** सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमीकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने **(दफा ५६)**
- ***घर जग्गा बहाल कर:*** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा **(दफा ५७)**
- ***व्यवसाय कर:*** व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा **(दफा ५८)**
- ***सवारी साधन कर:*** टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सामा **(दफा ६४)**
- ***जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर:*** आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, मरेका वा मारिएका जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत **(दफा ६१)**

आ) शुल्क

✓ बहाल बिटौरी शुल्क: आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत **(दफा ५९)**

✓ पार्किङ शुल्क: आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत **(दफा ६०)**

इ) सेवा शुल्क (दफा ६२)

✓ आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बन्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा।

- ✓ आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ती, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोवीघाट, सडक, बसपार्क, पुल आदि)
- ✓ अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्याङ्कन सेवा शुल्क
- ✓ सिफारिश सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क

ई) बिक्री गर्न सक्ने (दफा ६२ क)

- ✓ केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय अध्ययन तथा परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न पाउने
- ✓ आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदि ।
- ✓ नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, विक्री तथा व्यस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ ले स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्रीबाट संकलित राजश्व मध्ये ६० प्रतिशत स्थानीय संचित कोषमा र ४० प्रतिशत प्रदेश संचित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था
- ✓ मापदण्ड बमोजिम ऐनमा शंसोधन नभईसकेको अवस्था

उ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने (दफा ६२ ख)

- ✓ सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिका तथा नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने ।
- ✓ वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

नोट : २०७६ आश्विन २७ गते प्रमाणीकरण गरिएको वन ऐन, २०७६ मा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६२ मा भएको प्रावधानलाई वन ऐन २०७६ दफा २२ ले यसरी प्रभावित पारेको छ ।

ऊ) वन विकासको लागि खर्च गर्नुपर्ने (वन ऐन २०७६ दफा २२)

१) उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम आर्जन गरेको वार्षिक आयबाट कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम वनको विकास, संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा खर्च गरी बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा ५० प्रति रकम सम्बन्धित स्थानीय तहसँग समन्वय गरी गरिबी न्यूनीकरण, महिला सशक्तिकरण तथा उद्यम विकास कार्यमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खर्च गरी बाँकी रहेको रकम उपभोक्ता समूहको हितमा प्रयोग गरिनेछ ।

ए) प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने सिफारिश, दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क तथा दस्तुर

- ✓ दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ११ को घ को ७)
  - स्थानीय सहकारी संस्था
  - १०० वाट सम्मको एफ.एम. रेडियो
  - घ वर्गको ठेक्का इजाजत
  - सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालय
  - प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायीक तालिम

- मातृ भाषामा शिक्षा दिने विद्यालय
- ट्युसन, कोचिङ्ग
- औषधि पसल
- परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा
- ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो र स्लेट जस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग
- स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म
- स्थानीय तहका पत्र पत्रिका
- जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक
- स्थानीय स्तरका संघ संस्था
- इन्टरनेट, टेली सेन्टर, केवुल तथा तार विहिन टेलिभिजन
- लघु घरेलु तथा साना उद्योग (कार्य जिम्मेवारी मापदण्ड, २०७६ मा प्रदेशको अधिकारमा रहेको)

✓ नक्सा पास दस्तुर **(दफा ३३ को ४)**

✓ दण्ड जरिवाना (असविव्यऐ)

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय सङ्कलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ ।

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ७ को अनुसूची ४):

✓ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

✓ खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी

✓ सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी

✓ पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी

✓ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले स्थानीय तहहरूलाई प्रदान गरेको राजश्व अधिकार स्थानीय तहले आर्थिक ऐन मार्फत राजश्वको दर तथा सङ्कलनका अन्य आधारहरूको निर्धारण गरी सङ्कलन गर्नु पर्दछ ।

तालिका नं. ५ : प्राकृतिक श्रोतको रोइलटी बाँडफाँट (प्रतिशतमा)

क्र.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	पर्वतारोहण	५०	२५	२५
२	विद्युत	५०	२५	२५
३	बन	५०	२५	२५
४	खानी तथा खनिज	५०	२५	२५
५	पानी तथा अन्य स्रोत	५०	२५	२५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, अनुसूची ४

(ग) राजश्व बाँडफाँट (असविव्य, ऐनको दफा ६)

(अ) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

(आ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने ।

(इ) मनोरञ्जन करको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने

(ई) विज्ञापन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

- (आ), (इ) र (ई) बमोजिमको करबाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।
- (अ) बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई बाँडफाँट गरिने ।

(उ) नेपाल सरकारले सङ्कलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट सङ्कलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।

- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने

(ऊ) प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टीको बाँडफाँट आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत

- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी वार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

राजश्व बाँडफाँट अन्तर्गत संघीय सरकारबाट सङ्कलन भएको मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्क तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी रकमको माथि उल्लेख भए बमोजिमको हिस्सा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। उक्त रकम संघीय सरकारले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ।

१) प्रदेश सरकारबाट गरिने बाँडफाँट (दफा ६ क)

त्यसैगरी प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी करबाट प्राप्त रकमको ४० प्रतिशत रकम पनि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा सम्बन्धित स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। यसका अतिरिक्त स्थानीय तहबाट सङ्कलन भएको कर तथा शुल्कको ४० प्रतिशत रकम सम्बन्धित प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ।

तालिका नं. ६ : स्थानीय र प्रदेश तह बीचको राजश्व बाँडफाँट

क.सं.	करका क्षेत्रहरू	सङ्कलन गर्ने तह	राजश्व बाँडफाँट (प्रतिशतमा)	
			प्रदेश	स्थानीय तह
१	सवारी साधन कर	प्रदेश	६०	४०
२	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	स्थानीय	४०	६०
३	मनोरञ्जन कर	स्थानीय	४०	६०
४	विज्ञापन कर	स्थानीय	४०	६०

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

२) मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क (दफा ६)

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार मूल्य अभिवद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्तःशुल्क रकम मध्येबाट उठेको रकमलाई संघीय विभाज्य कोषमा राखी सो रकम मध्ये संघीय सरकारले ७० प्रतिशत, प्रदेशले १५ प्रतिशत र स्थानीय सरकारले १५ प्रतिशत बाडँफाँड गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

तालिका नं. ७ : मूल्य अभिवद्धि कर, अन्तशुल्कको बाँडफाँट

क.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	मूल्य अभिवद्धि कर (भ्याट)	७०	१५	१५
२	अन्तशुल्क	७०	१५	१५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, परिच्छेद ३ (६)

(घ) अनुदान (परिच्छेद ४)

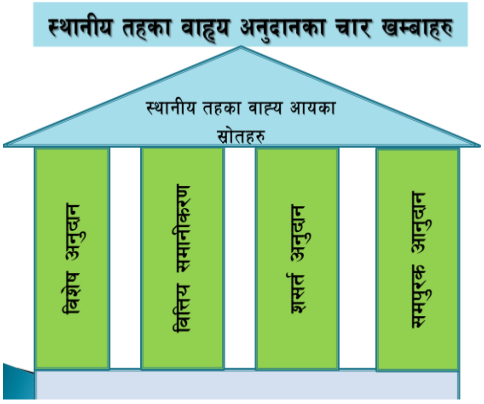

संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने वित्तीय समानीकरण अनुदान राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । त्यसै गरी संघीय तथा प्रदेश सरकारले आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था छ। समपूरक तथा विशेष अनुदानकोलागि स्थानीय तहहरूबाट प्राप्त हुने प्रस्ताव र अनुदान वितरण कार्यविधिको आधार संघीय तथा प्रदेश सरकारले अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।

१) ***<u>वित्तीय समानीकरण अनुदान:</u>*** खर्चको आवश्यकता र राजश्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिशमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त **(दफा ८)**

२) ***सशर्त अनुदान:*** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त **(दफा ९)**

३) ***समपूरक अनुदान:*** पूर्वाधार बिकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त **(दफा १०)**

४) ***विशेष अनुदान:*** कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट **(दफा ११)**

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण (परिच्छेद ५)

- ✓ नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा बैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- ✓ नेपाल सरकारको सहमति लिएरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- ✓ नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई ब्याख्या गरेको छ । स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन् ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था	अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४) मा गरिएको व्यवस्था
• कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनाबाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्रमा कर नलाग्ने • सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीबाट गर्न सक्ने (	• कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने • गैर करको दर निर्धारण गर्दा वस्तु वा सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मान्नु पर्ने • कर वा गैर कर राजश्वको प्रस्ताव तयार गर्दा वा भैरहेको कर वा गैर कर राजश्वमा परिवर्तन गर्नुपर्दा त्यसको आवश्यकता, औचित्य तथा तथा त्यसबाट पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गर्नु पर्ने • राजश्व प्रस्ताव तयार गर्दा त्यस्तै विषयमा नेपाल सरकार, अन्य प्रदेश वा स्थानीय तहले लगाएका कर वा गैर कर र त्यसको दरसँग यथासम्भव तारतम्यता हुने गरी गर्ने

३.२ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था

यस भागमा नगरपालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत् रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ ।

तालिका नं. ८ : आन्तरिक आय सङ्कलनको विद्यमान अवस्था विवरण

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
क.	**कर राजश्व**			
१	सम्पत्ति कर	भएको	नभएको	नभएको
२	भूमिकर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
३	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
४	व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	भएको	नभएको	नभएको
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	भएको	नभएको	नभएको
७	विज्ञापन कर	भएको	नभएको	नभएको
८	मनोरञ्जन कर	नभएको	नभएको	नभएको
ख).	**गैर कर राजश्व**			
ख.१	**शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल**			
१	वहाल विटौरी शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
२	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
३	पर्यटन शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
४	परिक्षा शुल्क	भएको	भएको	भएको
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	भएको	भएको	भएको
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
९	अस्पताल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
१०	एम्बुलेन्स संचालन	भएको	नभएको	नभएको
११	दमकल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	नभएको	नभएको
१४	स्थानीय विद्युत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
ग.	**दस्तुर**			
१	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	भएको	भएको	भएको
४	नाता प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
घ.	**बिक्री तथा अन्य आय**			
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको विक्री	भएको	भएको	भएको
२	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिकी	भएको	नभएको	नभएको
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	भएको	नभएको	नभएको
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त	नभएको	नभएको	नभएको
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	भएको	नभएको	नभएको
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना	भएको	नभएको	नभएको
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना	भएको	नभएको	भएको

उल्लेखित तालिकाका आधारमा विश्लेषण गर्दा नगरपालिकाले कर तर्फ २३ वटा शीर्षकहरूमा कर सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ। जसमध्ये नगरपालिकाले हालसम्म ४ वटा शीर्षकहरूको करका दरहरू निर्धारण गरेको छ। सम्पत्ति कर, मालपोत तथा घर जग्गा बहाल कर व्यवसाय करसङ्कलन गरिरहेको छ। त्यसै गरी जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर मध्ये कवाडी करको निर्धारण भएता पनि कर सङ्कलन भएको छैन।

३.३ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना विश्लेषण

यस भागमा नगरपालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ। तथ्याङ्कीय विश्लेषणकोलागि कर तथा गैर करका आधार र करदाता संख्याको पहिचान गरिएको छ। त्यसैगरी प्रति इकाई कर तथा गैर करका दरको अनुमान गरी करदाता संख्याका आधारमा कुल सम्भाव्यता पहिचान गरिएको छ। राजश्व अनुमान गर्दा कुल सम्भाव्यताको सबै अंश तत्काल करको दायरामा ल्याउन संभव नहुने हुँदा दायरामा ल्याउन सकिने अंश अनुमान गरी आय प्रक्षेपण गरिएको छ।

३.३.१ स्थानीय कर राजश्व

(क) सम्पत्ति कर

विद्यमान अवस्था :

यस नगरपालिकाले मालपोत कार्यालयले रजिष्ट्रेशन प्रयोजनकालागि सेवा सुविधा, प्रयोजन र पहुँचको आधारमा दर निर्धारण नगरी घर तथा टहराहरूको संरचनाको आधारमा दर निर्धारण गरिएको छ। जस्तैः काँचोमाटोले निर्माण गरी खर, टायल, ढुङ्गा वा जस्ताको छाना भएको एक तलाको वार्षिक रु.५०, पक्की घर एक तलाको वार्षिक रु. १५० र पक्की घर एक तला भन्दा बढी भएको वार्षिक रु.३०० को दरले दर निर्धारण गरिएको छ। जग्गाको मुल्याङ्कनको हकमा जग्गाको किसिम, सुविधाको पहुँच, महत्वको आधारमा कुनै कुरा पनि उल्लेख गरिएको छैन। यस शीर्षकमा गत आ. व. र यस आ. व. मा कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भाव्यता :

विद्यमान कानूनी व्यवस्था अनुसार घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लगाउन पाइन्छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकामा ८०८४ वटा घरहरू रहेका छन। यही संख्यालाई सम्पत्ति कर तिर्ने करदाता मानेर सम्पत्ति करको कूल सम्भाव्यता अनुमान गरिएको छ।

तालिका नं. ९ : सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	सम्पत्ति मूल्य विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	औसत करको दर	सम्भाव्य सङ्कलन (रु.)
१	रु. ५ लाख सम्म	२३००	२५	५७५००
२	रु. ५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	१८००	६०	१०८०००
३	रु. १० लाख १ देखि २० लाख सम्म	१६००	१२५	२०००००
४	रु. २० लाख १ देखि ५० लाख सम्म	१२००	५००	६०००००
५	रु. ५० लाख १ देखि १ करोड सम्म	८००	१२००	९६००००
६	रु. १ करोड १ देखि २ करोड सम्म	३२४	१५००	४८६०००
७	रु. २ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	५०	२०००	१०००००
८	रु. ५ करोड भन्दा बढी	१०	३०००	३००००
	जम्मा	८०८४		२५४१५००

सुझावहरू

- ✓ जग्गालाई मालपोतको न्युनतम दर सँग सामञ्जस्यता हुने गरी मूल्याङ्न गरी सम्पत्ति करको दरलाई नगरवासीको कर तिर्न सक्ने क्षमताको आधारमा निर्धारण गर्ने
- ✓ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार सम्पत्ति कर सङ्कलन गरी बाँकी जग्गामा मालपोत सङ्कलन गर्ने गरी कार्यविधि तयार पारी लागु गर्नुपर्ने
- ✓ करदाताको पहिचान गरी विवरण अद्यावधिक गर्ने

(ख) मालपोत वा भूमि कर

विद्यमान अवस्था :

यस नगरपालिकाले मालपोत वा भूमिकर असुल गर्न आर्थिक ऐन २०७८ को दफा (३) को अनुसूची (२) को आधारमा मालपोत वा भूमिकर सङ्कलन गर्दै आईरहेको छ। यस शीर्षकमा गत आ.व. २०७७/७८ मा रु १० लाख ३२ हजार ८ सय ३९ सङ्कलन भएको छ। यस आ. व. २०७८/७९ मा रु. २ करोड ५९ लाख ७० हजार ९ सय ७ अनुमानित गरिएकोमा पौष १३ गतेसम्म यस शीर्षकमा रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भाव्यता :

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा व्यवस्था गरे अनुसार घर तथा संरचनाले चर्चेको भन्दा बाहेकको जग्गामा भूमि कर (मालपोत) करको सम्भाव्यता अनुमान गरिएको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकामा ९९४५ परिवार संख्या रहेको छ। जम्मा परिवार संख्याको एक तिहाई परिवार संख्यामा एक जना भन्दा बढी व्यक्तिसँग जग्गाको स्वामित्व हुने हुँदा परिवार संख्यालाई १.३ गुणा गर्दा मालपोत तिर्ने करदाता १२९२९ जना करको दायरामा आउन सक्ने अनुमान गरिएको छ। खेतीयोग्य जमिन ९७.२३ व. कि.मी. कूल भूमिकर योग्य जग्गालाई सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र, आवास क्षेत्र र कृषि क्षेत्र खेत, कृषि क्षेत्र बारी गरी ४ क्षेत्रमा वर्गीकरण गरी जग्गाको मूल्य र उपयोगको आधारमा दर निर्धारण गर्दा भूमिकरको सम्भावना देहायअनुसार रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. १० : मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

जग्गा विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	क्षेत्रफल कट्ठा	करको दर (रु. प्रति कट्ठा	सम्भाव्य सङ्कलन रु. हजारमा
सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र	३३००	७३२५३	२०	१४६५०६२
आवास क्षेत्र	३७००	८२१३२	१५	१२३१९८४
कृषि क्षेत्र खेत	३७००	८२१३२	१५	१२३१९८४
कृषि क्षेत्र पाखो	२२५९	५०१४५	१२	६०१७४१
जम्मा	**१२९५९**	**२८७६६३**		**४५३०७७१**

सुझावहरू

- ✓ मालपोतको दर निर्धारण गर्दा जग्गाको किसिमको आधारमा नगरी क्षेत्रफल र मूल्याङ्कनको आधारमा गर्ने
- ✓ बाटोले छोएको र नछोएको पत्ता लगाउन बाटोको लगत कट्टा गरी भु सूचना प्रणालीमा आवद्ध गर्ने
- ✓ मालपोत सङ्कलन कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने

(ग) घरजग्गा बहाल कर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ मा नगरपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आशिंक रुपमा बहालमा दिएकोमा त्यस्तो घर जग्गा वहालको वार्षिक १० प्रतिशतले हुने कम रकम असुल उपर गरिने भनि उल्लेख गरिएको छ। घरको उपयोग, प्रकार, पहुँचको आधार आदि जस्ता विषयहरू खुलाएको छैन र त्यसको दर निर्धारण पनि गरिएको छैन।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रु ५ लाख ५५ हजार २ सय ३४ सङ्कलन भएको छ। चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा रु.२५ लाख अनुमानित गरिएकोमा पौष १३ गते सम्म कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावना:

यस नगरपालिकामा ती मध्ये २०० घर व्यवसायीक प्रयोजनको लीगि भाडामा लगाइएको मानेर बाँकी घरायसी प्रयोजनको लागि भाडामा दिइएको मानिएको छ। बहाल रकमको १० प्रतिशत बहाल कर असुल गर्दा देहाय बमोजिमको रकम सङ्कलन हुन सक्ने देखिन्छ।

तालिका नं. ११ : घरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क.सं.	प्रयोजनका आधारमा बहाल लिने करदाता	बहालमा भएको घरजग्गा संख्या	औसत मासिक भाडा रकम	जम्मा वार्षिक भाडा असुली	प्रस्तावित करको दर	घर बहाल कर
		(क)	(ख)	(ग)	(घ)	(ङ)
		अनुमानित	अनुमानित	क x ख x१२	प्रतिशत	ग को १० %
१	अडिट गर्ने संस्थागत प्रयोजनले व्यवसायीक फर्म, वित्तिय तथा सार्वजनिक संस्थाहरुलाई वहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. १५००० भाडा आर्जन गर्ने)	१५	१५,०००	२,७००,०००	१०	२७०,०००
२	घरयासी प्रयोजनले बहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. १६०० भाडा आर्जन गर्ने)	१५०	१६००	२,८८०,०००	१०	१४४,०००
	जम्मा	१६५				४१४,०००

सुझावहरू

- ✓ घर जग्गा बहाल असुलीको लागि कार्यविधि निर्माण गर्ने
- ✓ बहालमा लगाइएको जग्गा तथा घरको लगत सङ्कलन गर्ने
- ✓ घरजग्गा बहाल रकम मूल्याङ्कन गर्न घर तथा संरचनाको प्रकार र स्थानको आधारमा प्रति वर्गफिटको दरले बहाल मूल्य निर्धारण गर्ने र सो बमोजिम बहाल रकम निर्धारण गरी कर सङ्कलन गर्ने

(घ) व्यवसाय कर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ मा नगर क्षेत्रभित्र व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारका आधारमा व्यवसाय कर लगाई असुल उपर गरिने व्यवस्था गरेको छ। करको दर न्यूनतम रु. ३३० देखि अधिकतम रु. ५५,००० सम्म रहेको छ। आर्थिक ऐनको दफा (५) को अनुसूची (३) मा व्यवसाय करको दर निर्धारण गरिएको छ।

आ.व. २०७७/७८ मा व्यवसाय करको शीर्षकबाट रु.४ लाख ९८ हजार ८ सय २५ सङ्कलन भएको थियो। चालु आ.व.२०७८/७९ मा रु १ करोड अनुमान गरिएकोमा पौष १३ गतेसम्म कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावना:

यस नगरपालिकामा विभिन्न किसिमका व्यवसाय गरेर बस्ने व्यवसायीहरूको एकिन तथ्याङ्क उपलब्ध हुन सकेन। सफ्टवेयरको प्रयोग नभएको नगरवस्तुस्थिति विवरण समेत प्रकासित नभएकाले यहाँको व्यवसाय करदाता सरोकारवालाहरूसँगको छलफलको आधारमा गरिएको छ। सरोकावालाहरूसँगको छलफलबाट प्राप्त जानकारी अनुसार यस नगरपालिकामा ३०० व्यवसायीहरूले विविध प्रकारको व्यवसाय गरेको अनुमान गरिएको छ। प्रति व्यवसाय औषत रु १२०० सङ्कलन गर्दा यस शीर्षकबाट रु ३ लाख ६० हजार अनुमान गरिएको छ।

सुझावहरू

- ✓ व्यवसायको प्रकृति तथा पूँजीगत लगानीको आधारमा वर्गीकरण गर्ने र दर निर्धारण गर्ने
- ✓ नगरपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्नका लागि नगरकार्यपालिकाबाट व्यवसाय संचालन इजाजत लिनुपर्ने व्यवस्था गर्न महाराजगञ्ज उद्योग वाणिज्यसँग सहकार्य तथा समन्वय गर्ने
- ✓ व्यवसाय कर सङ्कलनको लागि वर्षमा १ पटक व्यवसाय कर सङ्कलन अभियान सञ्चालन गर्ने
- ✓ व्यवसायीहरूले कर चुक्ता प्रमाणपत्र लिंदा व्यवसाय नवीकरण गरेको प्रमाण अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्ने नीति निर्माण गरी आन्तरिक राजश्व कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय तथा उद्योग वाणिज्य संघ कार्यालयसँग सहकार्य गर्ने

(ङ) जडिवुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले उन, जडिबुटी, कवाडी, माल, र प्रचलित कानूनले निषेध गरेको जीवजन्तु बाहेकका अन्य मृत वा मारिएका जीवजन्तुहरूको हाड, सिङ, प्वाख, छाला, जस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोबार गरेवापत कर लगाई असुल उपर गर्ने भनी आर्थिक ऐन २०७८ को दफा (६) र यससँग सम्बन्धित अनुसूची (४) मा उल्लेख गरेको छ। तर गत आ.व. र यस आ.व. मा यस शीर्षकबाट कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावना

हालसम्म यस शीर्षकबाट आय सङ्कलन गरिएको छैन। यस क्षेत्रमा कवाडी सामान अन्तर्गत खाली बोत्तल, कागज, फलाम, टिन जस्ता कवाडीजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोबार गर्न सकिन्छ। सरोकारवालाहरूको छलफलमा यस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोबार गर्ने व्यवसायीलाई करको दायरामा ल्याई सामान निकासीको आधारमा कर लगाउँदा रु १ लाख ५० हजार सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

सुझावहरू

- ✓ जडीबुटी, कवाडी तथा जीवजन्तु कारोबार इजाजत दस्तुर र करको दर निर्धारण गर्ने
- ✓ यसको व्यवसायिक कारोबार गर्नेलाई इजाजत गरी कारोबारको आधारमा कर सङ्कलन गर्ने

(च) विज्ञापन कर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाको क्षेत्र भित्र हुने विज्ञापनमा कर लगाईने र कर असुल उपर गरिने छ भनी यस नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७८ को दफा (६) को अनुसूची (५) मा उल्लेख गरिएको छ। यसरी कर सङ्कलन गर्दा अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ बमोजिम सम्बन्धित प्रदेश सरकारले निर्धारण गरेको विज्ञापन कर समेत सङ्कलन गरि विभाज्य कोषमा जम्मा गरी राजश्व बाँडफाँट गरिनेछ भन्ने प्रावधान राखिएको छ। विज्ञापन करको दर निर्धारण तथा सङ्कलन नगरपालिकाले गर्ने र सङ्कलन भएको रकमको ४० प्रतिशत प्रदेश सरकारलाई बुझाउनु पर्नेछ भन्ने प्रावधान भएकाले यसलाई सच्याउनु पर्नेछ।

यस शीर्षकवाट आ.व. २०७७/७८ मा आय सङ्कलन नभएको र चालु आ.व. मा कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावना:

नगरपालिकामा सूचीकृत कम्पनी तथा छलफलको आधारमा नगर क्षेत्र भित्र विभिन्न स्थानमा गरी करिब १६७ वटा विभिन्न विज्ञापनका सामग्री राखिएको अनुमान गरिएको छ। सोही अनुमानका आधारमा विश्लेषण गरी विज्ञापन करको कुल सम्भाव्यता देहाय अनुसार राखिएको छ :

तालिका नं. १२ : विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

विज्ञापन सामग्री	विज्ञापन सामग्रीको साइज अनुसार संख्या				औषत दर प्रति गोटा (रु.)	संभाव्य रकम (रु.)
	ठूला	मध्यम	साना	जम्मा		
होर्डिङ वोर्ड, ग्लोब वोर्ड	१५	१२	२५	५२	२०००	१०४०००
भित्तेलेखन	२०	२३	३५	७८	६००	४६८००
फ्लेक्स व्यानर	७	१२	१८	३७	५००	१८५००
जम्मा	४२	४७	७८	१६७	३१००	१६९३००
					६०%	१०१५८०

सुझावहरू

- ✓ विज्ञापन सामग्रीको प्रकार, प्रयोग भएका स्थान एवं संख्याको एकिन तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने
- ✓ संकलित विवरण अनुसार विज्ञापनको करको दर निर्धारण गर्ने
- ✓ न्युनतम सङ्कलन हुन सक्ने गरी ठेक्का अंक गणना गर्ने र ठेक्का दिने

(छ) सवारी कर (साना सवारी)

विद्यमान अवस्था :

स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले साना सवारी साधनहरूको (टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्सा) दर निर्धारण गरी कर सङ्कलन गर्ने अधिकार स्थानीय सरकारलाई नै प्रत्यायोजन गरिएता पनि यस नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ मा यस विषयमा कुनै पनि कुराहरू उल्लेख गरिएको छैन।

यस शीर्षकवाट आ.व. २०७७/७८ मा आय सङ्कलन नभएको र चालु आ.व. मा कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावना :

सरोकारवालासँगको छलफलको आधारमा यस नगरपालिका क्षेत्रमा सडक यातायातको विकास र विस्तारसँगै करिब अटोरिक्साहरू संचालनमा रहेको अनुमान गरिएको छ। नगरपालिकाले प्रति अटोरिक्सा दर्ता तथा नवीकरण वापत रु. १००० साना सवारी कर निर्धारण गर्दा यसबाट वार्षिक रु.४०,००० सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ।

तालिका नं. १३ : साना सवारी कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

सवारी साधन	अनुमानित संख्या	रजिष्ट्रेशन दस्तुर	जम्मा सम्भाव्य रकम रु
अटो रिक्सा, ई रिक्सा	४०	१०००	४०,०००

सुझावहरू

- ✓ साना सवारी साधनको लगत लिने र दर्ता गराउने

३.३.२ गैर कर राजश्व

(क) ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री

विद्यमान अवस्था :

विद्यमान कानुनी व्यवस्था अनुसार वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र नियमावली २०७७ को व्यवस्था अनुसार प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट सिफारिसका आधारमा बिक्री दर निर्धारण गरी नगरपालिकाले ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, भरान बिक्री गर्ने कार्य ठेक्का मार्फत गर्दै आएको छ। यस शीर्षकमा आ.व.२०७७/७८ मा रु १८ लाख ४४ हजार सङ्कलन भएको थियो। आ.व.२०७८/७९ मा रु ३१ लाख ७९ हजार अनुमान गरिएकोमा रु १५ लाख ८९ हजार ५ सय रकम सङ्कलन भएको छ।

सम्भावना:

पूर्व वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार बेल नदीको शंकरापुर र विजयनगरघाट र बेल नदी, वाणगंगा नदीको बर्दगीघाटबाट लगाएत सबै घाटहरुबाट वालुवा उत्खनन गरी ठेक्का प्रक्रियाबाट रु ५१ लाख संकलन गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ।

(ग) बहाल बिटौरी शुल्क

विद्यमान अवस्था:

यस नगरपालिकामा बहाल विटौरी शुल्क लिन मिल्ने स्थानहरूको एकिन तथ्याङ्क उपलब्ध छैन। यस नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७८ मा यस शीर्षकलाई समावेश गरिएको छैन। आ.व. २०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट शुल्क सङ्कलन भएको देखिदैंन र चालु आ.व.को कार्तिक मसान्तसम्म पनि यस शीर्षकबाट रकम सङ्कलन भएको देखिंदैन।

सम्भावना:

नगर क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गाहरूमा लाग्ने हाट बजारबाट वार्षिक रुपमा रु १ लाख ५० हजार सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

सुझावहरू

- ✓ बहाल विटौरी शुल्कलाई आर्थिक ऐनको दफामा उल्लेख गरी अनुसूचीमा दर उल्लेख गर्ने
- ✓ बहाल विटौरी शुल्क लिन सकिने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी लगत निकाल्ने

(घ) नक्सा पास दस्तुर

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्र भित्र नयाँ घर तथा भवन निर्माण गर्दा वस्ती विकास तथा भवन निर्माण आधारभूत मापदण्ड २०७२ र स्थानीय सरकारले निर्माण गरेको भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार नक्सा पास गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार गरेको छ। यो नियम लागु हुनु पूर्व निर्माण भएका भवनको अभिलेखिकरण वापत दस्तुर लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। आर्थिक ऐनको २०७८ दफा (९) को सेवा शुल्क, दस्तुर शीर्षक भित्र नक्सापास दस्तुरलाई पनि समावेश गरिएको छ र सोही अनुसार दस्तुर सङ्कलन गर्ने कार्य भईरहेको छ।

आ.व. २०७७/७८ मा नक्सापास शीर्षकबाट रु ४२ हजार ६ सय ९५ सङ्कलन भएको देखिन्छ। यस चालु आ.व. २०७८/७९ मा रु.२ करोड रु ५ लाख २० हजार अनुमान गरिएकोमा पौष १३ गते सम्म कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावना:

यस नगरपालिका क्षेत्रमा हालका दिनमा आवासीय र व्यापारिक दुवै वर्गका भवन निर्माणमा विस्तारै बढ्दै जाने अनुमान गरिएको छ। आगामी आ.व.मा नगरपालिका क्षेत्रमा करिब ५० वटा भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बन्ने, ५० वटा घरहरू अभिलेखीकरण गरिने अनुमान गर्दा तपशिल बमोजिमको दस्तुर सङ्कलन हुने सम्भावना रहेको छ :

तालिका नं. १४ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

भवनको किसिम र बनोट	आगामी आ.व.को अनुमान	दर प्रति वर्ग फिट	औषत क्षेत्रफल	कूल सम्भावना रकम (रु.)
भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बनेका घर	५०	२.५	१२००	१५००००
अभिलेखीकरण	५०	२	१२००	१२००००
जम्मा	१००			२७००००

सुझावहरू

- ✓ नक्सा पास गर्ने कार्यलाई अनिवार्य बनाउने
- ✓ २०७२ साल भन्दा पहिले बनेका घरहरूलाई अभिलेखीकरण गराउने

(ङ) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर (दर्ता तथा अनुमति दस्तुर)

विद्यमान अवस्था :

यस नगरपालिकाले निर्माण संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार र उपलब्ध गराइएको सेवा तथा नगरपालिकामा दर्ता तथा नवीकरण गर्न पर्ने व्यवस्था भए अनुसार शुल्क वा दस्तुरहरूलाई दफा (९) को सेवा शुल्क, दस्तुर शीर्षकमा नै समावेश गरिएको छ। सो व्यवस्था अनुसार अनुसूची (६) मा दर कायम गरिएको छ र सोही अनुसार दस्तुर सङ्कलन गर्दै आईरहेको छ। यस नगरपालिकाले "घ" वर्गका निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ तयार गरी सोही अनुरुप इजाजत पत्र दिने र सो बापत दस्तुर सङ्कलन गरिरहेको छ।

सम्भावना:

नगरपालिका क्षेत्रमा संचालनमा रहेका स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म, "घ" वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, सहकारी, विद्यालय आदि अनुमति प्रमाणपत्र दिई नियमित गर्नुपर्ने तथा नयाँ संचालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। यस अध्ययनको क्रममा गरिएको छलफलमा हाल ९० वटा उल्लेखित व्यवसायिक फर्महरू रहेको अनुमान गरिएको छ। त्यस्ता संस्थाहरूलाई दर्ता तथा अनुमति प्रदान गर्दा व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर सङ्कलनको सम्भावना देहाय अनुसार रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. १५ : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	व्यवसायको प्रकार	संख्या	औषत दर	कूल संभावना रकम (रु.)
१	घ वर्गका निर्माण व्यवसाय	१०	१५०००	१५००००
२	फार्मेसी, निजी विद्यालय, तालिम प्रदायक संस्था	१०	१००००	१०००००
३	स्थानीय व्यवसायिक फर्म	५०	२५००	१२५०००
४	सहकारी	२०	१०००	२००००
	जम्मा	९०		३९५०००

सुझावहरू

- ✓ यसमा एफएम, रेडियो, विद्यालय स्थापना, व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधी पसल, प्लटिङ, ढुङ्गा, गिट्टी सर्वेक्षण, उत्खनन् उपयोग गरे वापतको अनुमति दिन र दस्तुर सङ्कलन गर्न सक्ने ।
- ✓ आर्थिक ऐनमै दर्ता अनुमति दस्तुर दर निर्धारण गरी सङ्कलन गर्ने
- ✓ अनुमति नलिई सञ्चालन गरेमा दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने
- ✓ डकर्मी, सिकर्मी, कालिगड, मिस्त्री, इलेक्ट्रिसियन सीपयुक्त पेशाका लाइसेन्स प्रणाली लागू गरी लाइसेन्स प्राप्त व्यक्तिले मात्र कार्य गर्न पाउने भएमा योगको गुणस्तर बढाउने र यसबाट पटके दस्तुर बढ्ने

(च) सेवा शुल्क

सम्पत्ति तथा आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क (अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क)

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले कानून बमोजिम घर, जग्गा लगायत अन्य अचल सम्पत्ति र आयस्रोत मूल्याङ्कन गरी दिए वापत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क लिन पाउने व्यवस्था अनुसार नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ मा सम्पत्ति र आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्कको दर निर्धारण गरेको छैन ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट कुनै रकम सङ्कलन नभएको र चालु आ.व.को पौष १३ सम्म पनि कुनै रकम सङ्कलन भएको छैन ।

सम्भावना :

नगरपालिकाले प्रदान गर्ने घरजग्गा लगायत सम्पत्तिको मुल्याङ्कन र आयश्रोत मूल्याङ्कन सम्बन्धी सेवा वार्षिक १०० घरपरिवारले उपयोग गर्ने र सो वापत रु. १००० शुल्क निर्धारण गर्दा आगामी आ.व.मा सम्पत्ति तथा मूल्याङ्कन सेवा शुल्कबाट करिब रु.१ लाख सेवा शुल्क सङ्कलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

(छ) सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको भवन, जग्गा, औजार तथा अन्य उपकरणहरू जस्ता सरकारी सम्पत्तिहरू बहालमा लगाउन सक्दछ। हाल यस नगरपालिकाले ४ वटा एम्बुलेन्स भाडामा लगाउने गरेको छ। यसै गरी यस नगरपालिका भित्र साना ठूला गरेर २५ वटा पोखरी रहेको अनुमान गरिएको छ ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट कुनै रकम सङ्कलन नभएको र चालु आ.व.को पौष १३ सम्म पनि कुनै रकम सङ्कलन भएको देखिदैन ।

सम्भावना :

४ वटा एम्बुलेन्स भाडामा लगाउँदा भाडाबाट रु ६ लाख आम्दानी हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ। यसै गरी यस नगरपालिकाको विभिन्न स्थानमा २५ वटा पोखरीहरू रहेको अनुमान गरिएको छ। सरोकारवालासँगको छलफलका आधारमा रु १५ लाख सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ। यी दुवै गरी कूल रु २१ लाख आम्दानी हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

सुझावहरू

- ✓ एम्बुलेन्सको भाडा दर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने
- ✓ पोखरीहरूको संख्या एकिन ठेक्कामा दिनको लागि न्यूनतम रकम निर्धारण गर्ने

(ज) सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर

विद्यमान अवस्था:

आ.व.२०७७/७८ मा न्यायिक दस्तुरवाट रु. १० हजार ५ सय ८०, सिफारिस दस्तुरवाट रु. ११ लाख ९५ हजार ६ सय ३१, व्यक्तिगत घटना दस्तुरवाट रु ३ लाख ९५ हजार ६ सय ३१ रुपैया सङ्कलन भएको देखिन्छ। चालु आ. व. २०७८/७९ मा न्यायिक दस्तुरमा ५० हजार, सिफारिस दस्तुरमा रु. २५ लाख, व्यक्तिगत घटना दस्तुरमा रु. १५ लाख अनुमान गरिएकोमा पौष १३ गते सम्म यी शीर्षकहरूवाट कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावना :

नगरकार्यपालिका कार्यालय र वडा कार्यालयहरूबाट वार्षिक रुपमा हुने सिफारिस घटना दर्ता दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर र अन्य दस्तुर गरी जम्मा ७४७७० वटा सिफारिस हुने अनुमान गरिएको छ। ती शीर्षकबाट प्राप्त हुने रकमको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका नं. १६ : सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क.सं.	सिफारिश प्रमाणीकरणको विवरण	आगामी आ.व.को अनुमान	औषत दर (रु.)	कूल सम्भावना रकम (रु.)
१	सिफारिश दस्तुर	३५२०	२००	७०४०००
२	घटना दर्ता दस्तुर	४००	२००	८००००
३	नाता प्रमाणित दस्तुर	६००	२००	१२००००
४	अन्य दस्तुर	२५०	१२००	३०००००
	जम्मा	४७७०		**१२०४०००**

(झ) फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले फोहोरमैला सङ्कलन तथा व्यवस्थापन सेवा दिए वापत शुल्क लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। नगरपालिकाले फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा उपलब्ध गराएर शुल्क लिन पाउने व्यवस्था अनुसार आर्थिक ऐनको अनुसूची ६ मा फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्कको व्यवस्था गरिएको छ। आर्थिक ऐन २०७८ मा लोकमार्गको दाँया बाँया ५०० मी. भित्र मासिक रु २५ र नीजी अस्पताल, नर्सिङ्ग होम र मेडिकल पसलबाट निस्केको फोहरजन्य पदार्थको व्यवस्थापनबाट रु १०० शुल्क निर्धारण गरिएको छ। ठूला उद्योगहरूसँग उद्योगले गर्ने फोहरको आधारमा वार्ताद्वारा फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क लिइने उल्लेख गरिएको छ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट कुनै रकम सङ्कलन नभएको र चालु आ.व.को कार्तिक मसान्तसम्म पनि कुनै रकम सङ्कलन भएको छैन।

सम्भावना :

यस शीर्षकमा हालसम्म सेवा शुल्क सङ्कलन नगरिएको अवस्थामा बजार क्षेत्रहरूमा फोहरमैला व्यवस्थापन गरी प्रति घर मासिक रुपमा रु २५ शुल्क लिंदा रु १ लाख ५० हजार सङ्कलन हुने अनुमान गरिएको छ।

परिच्छेद – चार : आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता तथा सङ्कलन अवस्था

४.१ राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण

महाराजगञ्ज नगरपालिकाले राजश्व परिचालनको अवस्थामा सुधार ल्याउनकालागि लिन सक्ने नीतिगत व्यवस्था यस प्रकार रहेको छ :

१) कर र गैर कर राजश्वमा पर्न सक्ने प्रभावलाई आंकलन गरी आन्तरिक आय अनुमानलाई सकेसम्म यथार्थपरक बनाइनेछ ।

२) आगामी आ.व.मा थप नगर प्रहरीको दरबन्दी स्वीकृत गरी नगर प्रहरीको व्यवस्था गरिनेछ ।

३) घर नक्सा पास तथा पुराना घरको अभिलेखीकरण गर्ने कार्य आगामी आ.व. देखि शुरुवात गरी प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

४) निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ ।

५) विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरिनेछ ।

६) जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर सम्बन्धी संभाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरिनेछ ।

७) साना सवारी साधनको लगत सङ्कलन गरी करको दायरामा ल्याइनेछ ।

८) विभिन्न कर दस्तुरहरूको बारेमा स्थानीय संचार माध्यम मार्फत प्रचार प्रसार गरी करदाताहरूलाई कर तिर्न सुसुचित गरिनेछ ।

९) नगरकार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरू र बजार क्षेत्रमा करबाट सङ्कलन भएको रकम खर्च हुने शीर्षक समावेश गरी फ्लेक्स प्रिन्ट बनाई टाँसिनेछ ।

१०) कर सङ्कलनमा हुन सक्ने चुहावटलाई ध्यानमा राखी अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने छ ।

११) राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू र वडा सचिवहरूलाई राजश्व संकेत अनुसार राजश्व सङ्कलन गर्न आवश्यक तालिम उपलव्ध गराइनेछ ।

४.२ राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान

संकलित सूचनाको अध्ययन तथा विश्लेषण र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा पहिचान भएका यस नगरपालिकाको राजश्व सुधारको लागि गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

- ✓ व्यवसायीहरूलाई नगरपालिका कार्यालयमा दर्ता गराउने
- ✓ व्यवसायीहरूलाई उनीहरूले तिर्नुपर्ने राजश्वको बारेमा जानकारी गराउने
- ✓ अनुगमन समिति गठन गरी राजश्व तिरे नतिरेको एकिन गरी नतिरेका भए फोनबाट जानकारी गराउने
- ✓ करदाताको दायरा पहिचान गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने र करको दायरा अभिवृद्धि गर्ने
- ✓ करदातालाई कर तिर्नु हाम्रो दायित्व हो भन्ने बोध गराउनु
- ✓ कर समयमै तिर्नेलाई पुरस्कार र नतिर्नेलाई जरिवानाको व्यवस्था गर्ने
- ✓ वडा कार्यालयले करदाताको अभिलेख चुस्त दुरुस्त राख्न वडा सचीवको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
- ✓ बैंक मार्फत कर सङ्कलनको व्यवस्था मिलाउने
- ✓ सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया तथा छलफल गर्ने

४.३ आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता

४.३.१ राजश्व प्रशासन तथा परिचालनको व्यवस्था

राजश्व सङ्कलनकालागि राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारी, राजश्व सङ्कलन स्थलको भौतिक अवस्था, फर्निचर, कम्प्यूटर, प्रिन्टर, यातायातका साधन तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू, राजश्व सङ्कलनको प्रक्रिया तथा सङ्कलन भएको राजश्वको बैंकमा दाखिला गर्ने विधि, राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र सोको प्रयोग, विलिङ्ग सम्बन्धी व्यवस्था, राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क) राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

राजश्व उप शाखामा एक जना अधिकृतस्तर छैटौ तहका कर्मचारीबाट राजश्व सङ्कलन कार्य हुँदै आइरहेको छ । २०७८ चैत्र १ गतेदेखि सफ्टवेयरबाट राजश्व सङ्कलन कार्य गर्न लागिएकाले एक जना कर्मचारी थप्न लागिएको छ ।

ख) कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको प्रर्याप्तता

राजश्व उप शाखाको लागि १ वटा कोठाको व्यवस्था गरिएको छ । ११ वटा वडाहरूको कार्यालयमा राजश्व सङ्कलनकालागि २ कम्प्युटर, १ प्रिन्टर र १ वटा स्क्यानरको व्यवस्था गरिएको छ । सबै वडाहरूमा सफ्टवेयर जडान गरी राजश्व सङ्कलन गर्ने तयारी भइरहेको छ ।

ग) फर्निचर, कम्प्यूटर, प्रिन्टर, यातायातका साधन तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू

यस उप शाखामा १ वटा कम्प्युटर, १ वटा प्रिन्टर, र १ वटा स्क्यानर १ वटा टेबल र २ वटा दराजको व्यवस्था गरिएको छ । राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीलाई कुनै पनि सवारी साधन उपलब्ध गराइएको छैन । नगरपालिकाले राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारीलाई महिनामा १० लीटर तेल उपलब्ध गराउँदै आएको छ ।

घ) राजश्व परिचालन सम्बन्धी प्रक्रियागत र प्रशासनिक व्यवस्था

संगठन संरचनामा यस नगरपालिकाले प्रशासन अनुगमन तथा योजना शाखा अन्तर्गत राजश्व उप शाखा गठन गरी राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण कार्यहरू उक्त उप शाखा मार्फत् हुँदै आईरहेको छ । स्थलगत अवलोकन तथा विभिन्न सूचनाका आधारमा हेर्दा हाल नगरपालिकाको राजश्व परिचालनको प्रशासनिक व्यवस्था देहायअनुसार रहेको छ :

- ✓ राजश्व व्यवस्थापन उप शाखामा हाल सहायकस्तर चौथो तहको १ जना कर्मचारीलाई जिम्मेवारी दिइदै आयएको छ ।
- ✓ राजश्व उपशाखाका लागि बेग्लै कार्यकक्षको व्यवस्था गरी कम्प्युटर, प्रिन्टर, सफटवेयर तथा फर्निचरको व्यवस्था गरिएको छ ।
- ✓ राजश्व उप शाखा तथा उक्त उप शाखाका कर्मचारीले गर्नुपर्ने कामहरूको कार्यविवरण रहेको छैन ।
- ✓ उप शाखामा विगत आ.व.मा सङ्कलन भएका राजश्व सम्बन्धी तथ्याङ्क, विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको राजश्व बजेट, विभिन्न ठेक्का प्रक्रियाका दस्तावेजहरू, राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित ऐन, कानुन तथा कार्यविधिहरू जस्ता आवश्यक तथ्याङ्क तथा दस्तावेजहरू व्यवस्थित रुपमा राखिएको छैन ।
- ✓ नगरपालिकाको राजश्व उप शाखा तथा ११ वटै वडा कार्यालयहरूमा उक्त सफ्टवेयर जडान गरी कम्प्युटरको प्रयोग गरी बिल काटिँदै आएको छ ।
- ✓ राजश्व सफ्टवेयर संचालन सम्बन्धी वडा कार्यालयका सम्बन्धित कर्मचारीहरू तथा राजश्व उप शाखाका कर्मचारीहरूलाई सफ्टवेयर प्रयोग सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको छ ।
- ✓ नगरकार्यपालिका कार्यालयबाट देहायका शीर्षकमा राजश्व सङ्कलन हुने गरेको छ :

- ठेक्का बन्दोवस्त भई सङ्कलन हुने आय
- नक्सापास दस्तुर
- बोलपत्र बिक्री
- घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत दस्तुर
- स्कुलको सिफारिश तथा अनुमती दस्तुर
- वडा कार्यालयबाट सङ्कलन गर्न नमिल्ने विविध सिफारीश दस्तुरहरू
- दण्ड तथा जरिवाना आदि ।

✓ माथि उल्लेखित बाहेकका निम्नलिखित राजश्व वडा कार्यालयले नै सङ्कलन गर्ने गरेको छ :

- मालपोत
- सम्पत्ति कर
- घटना दर्ता विलम्ब दस्तुर
- चार किल्ला प्रमाणित
- घरबाटो सिफारिस
- जग्गा नामसारी सिफारिस
- जाति सिफारिस
- आय स्रोत प्रमाणित
- कर चुक्ता सिफारिस
- नाता प्रमाणित दस्तुर
- विद्युत जडान तथा नाम सारी सिफारिस
- बहाल कर
- नक्सापास सिफारिस
- कृषि फर्म सिफारिस
- व्यवसाय कर
- घरजग्गा बहाल कर
- जरिवाना आदि ।

✓ फागुन महिनासम्म वडा कार्यालयहरूबाट संकलित राजश्व हातले काट्ने गरिएको र संकलित रकम मासिक रुपमा बैंकमा जम्मा गरी भौचर राजश्व उप शाखामा जम्मा गरिंदै आएको छ ।

✓ आर्थिक ऐनमा कर, शुल्क र दस्तुर राजश्व अधिकारका सबै शीर्षकहरूमा दर निर्धारण नभएको तथा उपयुक्त शीर्षकमा आम्दानी प्रविष्ट नगरिएको ।

✓ राजश्वको अनुमान र यथार्थ सङ्कलन बीचको तालमेल कमी रहेको छ ।

✓ सम्पत्ति करको शुरुवात आगामी वर्ष देखि गर्नुपर्ने, र वहाल विटौरी शुल्कको शुरुवात गर्नुपर्ने देखिएको छ ।

✓ घरले चर्चेको नम्बरी जग्गामा सम्पत्ति कर र त्यसभन्दा बाहेकको जग्गामा मालपोत कर र ऐलानी जग्गा तथा त्यस जग्गामा बनेको घरमा बहाल विटौरी शुल्क लिनुपर्ने

✓ सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि बनाई लागु गर्नुपर्ने

✓ नगरपालिकाले राजश्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यका साथ देहाय अनुसारका प्रयासहरू भएका छन

- *२०७८ चैत्र १ गते देखि राजश्व उप शाखा र ११ वटै वडामा राजश्व सङ्कलन सफ्टवेयरको प्रयोग गरिएको*
- *राजश्व उप शाखाको लागि अलग्गै कोठाको व्यवस्था गरी कम्प्युटरबाट बिल काट्ने प्रणालीको विकास भएको*

ङ) राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र सोको प्रयोग

राजश्व सङ्कलनको लागि २०७८ चैत्र १ गते देखि राजश्व शाखा र सफ्टवेयरका व्यवस्था गरिएको छ। यस सफ्टवेयरमा आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिएका करका दरहरू प्रविष्ट गरिएका छन। सबै सेवाग्राहीको विवरण यस सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गरिएको छ। कुनै सेवाग्राहीको नामबाट खोजी गरेपछि नीजले तिर्नुपर्ने राजश्व रकम देखा पर्दछ र कम्प्युटर विलिङ्ग सिष्टमबाट विल उपलब्ध गराइन्छ।

च) कप्यूटर विलिङ्ग प्रणालीको प्रयोग

आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरिएका विभिन्न विषयका कर तथा गैर करका दरहरू सफ्टवेयरमा सेट गरिएको छ। कुन शीर्षकको राजश्व हो सोही अनुसार कम्प्युटरमा प्रविष्ट गर्नासाथ नीजले तिर्नुपर्ने शुल्क देखिन्छ। सबै वडामा यस किसिमको सफ्टवेयरको व्यवस्था गरिएको छ। वडाबाट सङ्कलन नगरिने घर नक्सा पास तथा घ वर्गको इजाजत पत्रको लागि नगरपालिकाको राजश्व उप शाखाबाट सङ्कलन हुने गर्दछ।

छ) नगद सङ्कलन र वैक दाखिला र अभिलेख व्यवस्थापन

राजश्व सङ्कलनको लागि ११ वटै वडा तथा नगरकार्यपालिकाको कार्यालयबाट सङ्कलन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ। वडाबाट सङ्कलन भएको रकम मासिक रुपमा बैंक खातामा जम्मा गरी त्यसको भौचर सहित नगरपालिकाको राजश्व उपशाखामा बुझाउने गरेको छ।

४.४ नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन

नगरपालिकाको विगत तीन आर्थिक बर्षको यथार्थ आय, चालु आ.व. २०७८/७९ को संशोधित अनुमान र मंसिर मसान्तसम्मको संकलित आयलाई तुलनात्मक रुपमा तलको तालिकामा देखाइएको छ। गत ३ आ.व.को यथार्थ आयको आधारमा वृद्धिदर पत्ता लगाइएको छ। विगतको तथ्याङ्कको आधारमा वद्धिदर गणना गर्दा एक्सलमा LOGEST फर्मुलाको प्रयोग गरिएको छ।

तालिका नं. १७ : विगत ३ आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्तिको अवस्था

क.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धिदर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	मंसिर मसान्त सम्मको
क)	**कर तथा गैर कर राजश्व**	१५,२०५	८,३४९	२२,४६५	२२	८९,२२०	३,४१६
१	**कर**	१,८८५	६,३४३	११,४२८	१४६	५३,४७१	८४०
११३१३	सम्पत्ति कर	०			०	०	०
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	१,३३५	७८९	१,०३३	-१२	२५,९७१	५३०
११३२१	घर बहाल कर	७४	१६६	५५५	१७४	२,५००	२७५
११४५१	सवारी साधन कर				०		
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर				०		
११४७०	विज्ञापन कर				०		
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर				०		
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क				०		
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर				०		
११६९१	अन्य कर	४७६	४,९१३	९,३४१	३४३	१५,०००	२
१४६११	व्यवसाय कर		४७५	४९९	०	१०,०००	३३

क्र.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धिदर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	मंसिर मसान्त सम्मको
२	**गैर कर**	**१३,३२०**	**२,००६**	**११,०३७**	**-९**	**३५,७४९**	**२,५७६**
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१७०	१००		०		
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय				०		
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम				०		
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम		७४१	६७५	०	४,०००	२
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	१११			०		
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	१,७७८	०	१,८४४	०	३,१७९	१,५९०
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क				०		
१४२२१	न्यायिक दस्तुर		१३	११	०	५०	३
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी			१,९०९	०		
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)				०		
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क				०		
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	०	०	४३	०	२०,५२०	०
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	९५१	८३३	१,१९६	१२	४,०००	५५८
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१२५	१०१	३५९	६९	१,५००	३१३
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर				०		
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	५,७३५	२१८		०	२,५००	११०
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत				०		
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत				०		
१४५२९	अन्य राजश्व	४,६२०		५,०००	०		
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**९२,४९९**	**८२,८६७**	**११४,७६०**	**११**	**१४४,७२३**	**४५,९८१**
ख.१	***नेपाल सरकार***	**९०,७२०**	**८१,८८७**	**११०,६९२**	**१०**	**१३४,५००**	**४४,४२४**
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	८८,९४१	८१,८८७	११०,६९२	१२	५६,१४५	३२,६०७
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्त:शुल्क				०	५३,३५५	११,८१७
१४१५९	बाँडफाँट भई प्राप्त अन्य रोयल्टी	१,७७९		०	०	२५,०००	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर				०		
ख.२	***प्रदेश सरकार***	**१,७७९**	**९८०**	**४,०६८**	**५१**	**१०,२२३**	**१,५५७**
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१,७७९	१००		०	१,०००	५७
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर		८८०	४,०६८	०	९,२२३	१,५००
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर				०		
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर				०		
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**४७४,३८४**	**४२१,०००**	**४९३,९६१**	**२**	**४९६,३७३**	**१३२,७७१**
ग.१	***नेपाल सरकार***	**४५७,५८४**	**३८३,२१२**	**४५१,७९२**	**-१**	**४५०,४१०**	**११९,४२५**
१३३११	समानीकरण अनुदान	१५५,०००	१५४,५००	१५१,४००	-१	१५५,९००	४८,९७५
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	३०१,५३४	२२८,७१२	२९६,३९२	-१	२७१,५१०	६३,६२५
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत				०	२३,०००	६,८२५

क्र.सं		२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धिदर	२०७८/७९	
	विवरण	यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	मंसिर मसान्त सम्मको
१३३१४	विशेष अनुदान चालु				०		
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत				०		
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु			४,०००	०		
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत				०		
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)				०		
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	१,०५०			०		
ग.२	***प्रदेश सरकार***	१६,८००	३७,७८८	४२,१६९	५८	४५,९६३	१३,३४६
१३३११	समानीकरण अनुदान	४,८१४	४,७८८	५,७०२	९	७,४१९	३,७१०
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	७,५००	११,०००	१७,८५०	५४	५४४	४९४
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत				०	३१,०००	७,३९२
१३३१४	विशेष अनुदान चालु		७,०००	०	०	७,०००	१,७५०
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत				०		
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु		१५,०००	१८,६१७	०		
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत				०		
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	४,४८६			०		
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत				०		
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	०	०	०	०	०	०
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान				०		
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान				०		
	कूल जम्मा	५८२,०८८	५१२,२१६	६३१,१८६	४	७३०,३१६	१८२,१६८

४.४.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था

नगरपालिकाको विगत ३ आ.व.को यथार्थ आन्तरिक आयको स्रोत अनुसारको संरचना तथा तिनको कूल आन्तरिक आयमा रहेको योगदान तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. १८ : कूल राजश्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा)

आय शीर्षक	२०७४/७५ को यथार्थ आय	२०७५/७६ को यथार्थ आय	२०७६/७७ को यथार्थ आय	वृद्धिदर	आ.व.२०७८ को	
					अनुमान	हालसम्मको आय
आन्तरिक आय	१५,२०५	८,३४९	२२,४६५	२२	८९,२२०	३,४१६
राजश्व बाँडफाँटबाट प्राप्त आय	९२,४९९	८२,८६७	११४,७६०	११	१४४,७२३	४५,९८१
वित्तीय हस्तान्तरण तथा अन्य अनुदान	४७४,३८४	४२१,०००	४९३,९६१	२	४९६,३७३	१३२,७७१
कूल आय	५८२,०८८	५१२,२१६	६३१,१८६	४	७३०,३१६	१८२,१६८

४.५ राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरू

महाराजगञ्ज नगरपालिकाको राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित समस्याहरू तथा मूल सवालहरूलाई यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

(१) **तथ्याङ्क प्रणाली व्यवस्थित गर्न नसक्नु :** यस नगरपालिकामा नविन प्रविधिको प्रयोग गरेर हाल सम्म नगर वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको छैन । नगर वस्तुस्थिति विवरणको अभावमा नगरपालिकाको वास्तविक अवस्था चित्रण गर्न नसकिने भएकोले नगर वस्तुस्थिति विवरण व्यवस्थीत गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

(२) **करयोग्य क्षेत्र र करदाताको स्पष्ट विवरण नहुनु :** नगरपालिकामा भएका करदाताको खण्डिकृत तथ्याङ्क राखिएको छैन । नगरपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण तयार गरी करदाताहरूको खण्डिकृत तथ्याङ्क राख्ने र सोको आधारमा करको दायार फराकिलो पार्नुपर्ने अर्को थप सवालको रुपमा रहेको छ ।

(३) **कर सङ्कलन प्रविधिको प्रयोग :** २०७८ चैत्र १ गते देखि राजश्व उप शाखा तथा ११ वटै वडाहरूमा कर सङ्कलनको लागि सफट्वेयर प्रणालीको स्थापना गरिएको छ। सफटवेयर प्रणालीमा वडा स्तरका करदाताहरूको विवरण राख्ने र वडा स्तरबाटै कर सङ्कलन गर्ने अभ्यासलाई थप शसक्त पार्नुपर्ने देखिन्छ ।

(४) **करदाता शिक्षा र सुनुवाई प्रणाली:** करदाता शिक्षालाई थप प्रभावकारी बनाउन, एसएमएस र हेल्प डेस्कलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

परिच्छेद - पाँच : राजश्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ। यस कार्ययोजनालाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत एवं बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।

५.१ राजश्व सुधारका क्षेत्रहरू

राजश्व सुधारका लागि अपनाउनु पर्ने क्रियाकलापहरू तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ। राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको क्रममा प्रक्षेपित आय तथा हाल असुल भएको यथार्थ आय अवस्थाको फरक विश्लेषण गरी सुधारको लागि उपायहरूको पहिचान गरिएको छ।

दायरा :

राजश्व सुधारको लागि संविधान तथा कानूनले व्यवस्था गरे अनुसार नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने राजश्वको शीर्षकको मात्र छनौट गरिएको छ। नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने राजश्व शीर्षकको सङ्कलन तथा परिचालन गर्ने सम्भावना के कस्तो छ सो को पहिचान गरिएको छ। करको आधार (सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवाको परिमाण, मूल्य र उपयोग)को पहिचान गरिएको छ। करदाता, उपभोगकर्ता,र सेवाग्राहीको पहिचान पश्चात तीनीहरूको एकिन तथ्याङ्क पत्ता लगाई त्यसको दायरा एकिन गरिएको छ।

दर :

करदाताको पहिचान पश्चात नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने करदातालाई करदाताको सामर्थ्यका आधारमा न्यायोचित ढंगबाट करको दर निर्धारण गर्दा नगरपालिकाको विगतका आर्थिक ऐनको सहायता लिइएको छ। करको दर निर्धारण गर्दा समान दर, प्रगतिशिल वा अनुदारवादी के कस्तो छ सो को समिक्षा गरी सम्पत्ति करमा प्रगतिशिल करको आधारमा सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ। करको दर निर्धारण गर्दा तपशिलमा उल्लेखित विषयमा ध्यान दिइएको छ।

- ✓ छिमेकी स्थानीय सरकारको करको दरसँग तुलना गरिएको छ।
- ✓ नयाँ क्षेत्रको लागि शुरुमा करको दायरामा ल्याउनको लागि न्यून दरबाट विश्लेषण गरिएको छ।
- ✓ सम्पत्ति करलाई प्रगतिशिल करको दर अनुसार सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ।
- ✓ सेवाको लागत असुली हुने गरी शुल्कको दर निर्धारण गरिएको छ।
- ✓ करदाताको कर तिर्न सक्ने क्षमता तथा सुविधाको स्तरको आधारमा करको दर निर्धारण गरिएको छ।
- ✓ विगत आ.व.मा लगाइएको कर तथा शुल्कको दरको आधारमा राजश्वका दरहरू निर्धारण गरी सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ।
- ✓ प्रशासनिक सहजताको आधारमा करको दायरा निर्धारण गरी राजश्वको सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ।
- ✓ सङ्कलन लागत भन्दा बढी असुली हुन सक्ने क्षेत्रको मात्र सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ।
- ✓ व्यवसायलाई प्रतिकूल प्रभाव नपार्ने गरी करको कर निर्धारण गरिएको छ।
- ✓ करको दर निर्धारण गर्दा सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवाका आधारमा गरिएको छ।
- ✓ सेवा तथा दस्तुरको लागतका आधारमा करका दरहरू निर्धारण गरिएको छ।
- ✓ राजश्व सङ्कलनको अवस्थालाई विश्लेषण गरी करका दर निर्धारण गरिएको छ।
- ✓ सम्पत्तिको मूल्य तथा उपयोगको आधारमा करका दरहरूको निर्धारण गरी सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ।

पुँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबार व्यवस्थापन :

करदाताको पहिचान, संख्या निर्धारण तथा दायरा निश्चित गरी करका दरहरू न्यायोचित ढंगबाट निर्धारण पश्चात राजश्व प्रशासनमा सुधार ल्याउन नीतिगत व्यवस्था, संगठन संरचनामा सुधार भौतिक सुविधा, मानव संशाधन, प्रविधि र सफ्टवयर, सूचना तथा अभिलेख राख्नुपर्दछ। राजश्वको सुधारको लागि हरेक तथ्याङ्कको अभिलेख राखि राजश्व चुहावट हुन नदिन अनुगमन गर्ने पद्धतिको सिफारिस गरिएको छ।

५.२ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश भएका कतिपय क्रियाकलापहरूका लागि बजेट आवश्यक पर्ने हुन्छ। क्रियाकलाप गर्दा समय मै बजेटको व्यवस्था नभए प्रस्तावित क्रियाकलाप सम्पन्न गर्न नसकिने हुँदा क्रियाकलाप छनौट गर्दा स्रोतको उपलब्धतालाई पनि ध्यान दिइएको छ। साथै बजेटको उपलब्धता अनुसार क्रियाकलाप सम्पन्न हुने हुँदा समय अवधि निर्धारण गर्दा बजेटको उपलब्धतासँग पनि तालमेल हुने गरी निर्धारण गरिएको छ। यस परिच्छेदमा नगरपालिकाबाट उपलब्ध भएका र सहभागितामुलक छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरूका आधारमा तयार पारिएको नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १९ : राजश्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	(क) कर राजश्व			
सम्पत्ति कर	- सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने	- २०७९ असार मसान्त	७५	- राजश्व उप शाखा - प्राविधिक शाखा - राजश्व परामर्श समिति
भूमीकर (मालपोत)	- मालपोत सङ्कलन कार्यविधि तयार पारी लागु गर्ने - जग्गाको मुल्यको आधारमा दर निर्धारण गरी करका दर सफ्टवेयरमा मिलाउने - मालपोत करदाताको लगत तयार पार्ने - बाटोले छोएको र नछोएको पत्ता लगाउन बाटोको लगत कट्टा गरी भु सूचना प्रणालीमा आवद्ध गर्ने -	२०७९ असार मसान्त	७५	- राजश्व उप शाखा - प्राविधिक शाखा - राजश्व परामर्श समिति
घरजग्गा वहाल कर	- घरजग्गा बहाल कर सङ्कलन कार्यविधि निर्माण गर्ने - घर तथा जग्गा वहालमा लगाउने घरधनीहरूको लगत सङ्कलन गर्ने।	२०७९ मंसिर मसान्त	५०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा - लेखा शाखा - जिन्सी शाखा
व्यवसाय कर	व्यवसायको प्रकृति तथा पूँजीगत लगानीको आधारमा वर्गीकरण गर्ने र दर निर्धारण	२०७९ मंसिर मसान्त		

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	गर्ने			
	- नगर भित्र रहेका व्यवसायीहरूको स्थलगत दर्ता र नवीकरण अभियान सञ्चालन गर्ने	२०७९ पौष मसान्त भित्र	५०	- प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - वडा सचिवहरू - राजश्व उप शाखा
	- करको दायरामा नआएका व्यवसायीलाई नगरपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत आव्हान गर्ने - घरदैलो कार्यक्रम मार्फत ब्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र दिने तथा कर असुली गर्ने	प्रत्येक आर्थिक बर्ष भरी नियमित रुपमा	३०	- राजश्व उप शाखा - लेखा शाखा - वडा सचिवहरू
	- निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने	प्रत्येक आर्थिक बर्ष भरी नियमित रुपमा	३०	- नगरपालिका - राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
	- उद्योग बाणिज्य संघ महाराजगञ्जका प्रतिनिधिहरूसँग नियमित छलफल र अन्तरक्रिया गर्ने	निरन्तर	१०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
विज्ञापन कर	- विज्ञापन सामग्रीको प्रकार, प्रयोग भएका स्थान एवं संख्याको एकिन तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने - सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने	आ.व. २०७९/ ०८० भित्र	३०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
साना सवारी साधन	- ई-रिक्सा, टांगा, ठेला आदि लगत निकाली दर्तामा नगरपालिकामा दर्ता गराउन	आ.व. २०७९/ ०८० भित्र	१०	राजश्व उप शाखा
जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	- संभाब्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने	आ.व. २०७८/ ०७९ भित्र		- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाखा
(ख) गैरकर राजश्व				
वहाल विटौरी शुल्क	- पर्ति जग्गा र ती जग्गामा बनेका नीजि संरचनाको अभिलेख तयार पार्ने र करको दायरामा ल्याउने	आ.व. २०७९पौष मसान्त भित्र	३०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	- फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन तथा नियमावली बनाउने	आ.व. २०७९ चैत्र मसान्त भित्र	१००	- नगरसभा, नगरपालिका - राजश्व परामर्श

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
				समिति - राजश्व उप शाखा
नक्सापास दस्तुर	- ग्रामिण क्षेत्र लगायत शहरी क्षेत्रमा नक्सापास अनिवार्य गराउने र अभिलेखीकरण तथा नियमित कार्यलाई तिव्रता दिने	निरन्तर		- राजश्व परामर्श समिति - प्राविधिक शाखा - नगर कार्यपालिका
सरकारी सम्पत्तिको बाहल	- सार्वजनिक पोखरीहरूको एकिन तथ्याङ्क निकाली न्यूनतम ठेक्का रकम निर्धारण गरी ठेक्कमा दिने	२०७९ भाद्र मसान्त	२०	- राजश्व परामर्श समिति - प्राविधिक शाखा - नगर कार्यपालिका
अन्य दस्तुर तथा सेवा शुल्क	- नगरपालिकामा बुझाउनु पर्ने विभिन्न कर दस्तुरहरूको बारेमा स्थानीय संचार माध्यम मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने	निरन्तर	२०	- नगर कार्यपालिका - लेखा शाखा - राजश्व उप शाखा
(ग) राजश्व प्रशासन				
राजश्व सङ्कलन तथा अभिलेख	- राजश्वका सङ्कलनको लागि सफ्टवेयरको व्यवस्था गर्ने र करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गर्ने	आ.व.२०८० असार भित्र	५००	- नगरकार्यपालिका - राजश्व उप शाखा
सूचना तथा पारदर्शिता	- नगरपालिकाको आम्दानी र खर्च (विशेष गरी आन्तरिक राजश्व तथा तिनको उपयोग) नियमित रुपमा सार्वजनिक गर्ने	मासिक रुपमा	१५	- नगर कार्यपालिका - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - लेखा शाखा - राजश्व उप शाखा - वडा सचिवहरू
अनुगमन	- करदाताहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने छुटेका करदातालाई करदाताको सूचिमा समावेश गर्ने । - राजश्व अनुगमन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने - कर सङ्कलनमा हुन सक्ने चुहावटलाई ध्यानमा राखी अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने	- निरन्तर - अनुगमन प्रत्येक तीन महिनामा	१०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व उप शाखा
करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम	- बढी कर तिर्ने वा अन्य किसिमका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गर्ने - कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने	वार्षिक रुपमा (नगरसभा गर्ने दिनमा)	२०	- प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - कार्यपालिका

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
सूचना प्रविधिको उपयोग	राजश्व उप शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू र वडा सचिवहरूलाई राजश्व संकेत अनुसार राजश्व सङ्कलन गर्न आवश्यक तालिम उपलव्ध गराउने	२०७८ भाद्र मसान्त सम्म	२००	राजश्व उप शाखा र सफ्टवेयर प्रदायक संस्था
	जम्मा		१२७५	

स्रोत: नगरपालिका स्तरीय कार्यशाला, २०७८

५.३ बजेट अनुमान

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरू मध्ये कतिपय कार्यालय सञ्चालन गर्दा नियमित रुपमा गर्न सकिने छ । केही क्रियाकलापहरू नगरपालिकाको दैनिक कार्य सूचीमा पर्दैनन । दैनिक कार्य सञ्चालनमा नपरेका क्रियाकलापहरूलाई कामको अतिरिक्त भार पर्ने भएकाले त्यस्ता क्रियाकलापहरूकालागि बजेटको व्यवस्था गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा सिफारिस गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्न रु १२ लाख ७५ हजार रुपैया बजेटको आवश्यकता पर्ने अनुमान गरिएको छ ।

परिच्छेद - छ : आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि नगरपालिकाको राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्व प्रक्षेपण गर्दा महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ उल्लिखित शीर्षकगत रुपमा गरिएको छ। नगरपालिकाको राजश्व अधिकार, हालको आय सङ्कलन अवस्था तथा राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात आय सङ्कलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ। यस प्रक्षेपणले नगरपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ।

६.१ राजश्व प्रक्षेपणका विधिहरू

राजश्व प्रक्षेपणका आधार अनुसार राजश्व सुधार योजनामा कम्तिमा आगामी तीन बर्षको लागि राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्वका स्रोतहरूलाई एकिकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ (संशोधन सहित) मा तोकिएको ढाँचा अनुसार आय प्रक्षेपण गरिएको छ। आय प्रक्षेपण गर्दा बस्तुगत विश्लेषण समेतका आधारमा सकेसम्म वास्तविकतासँग मेल खाने गरी गरिएको छ।

राजश्व प्रक्षेपण गर्दा तपशिलमा उल्लेखित विधिहरू प्रयागे गरिएको छ :

तथ्यांकिय आधार : करदाताको संख्या, करको दर र विद्यमान दायरा सम्बन्धी सूचना उपलब्ध भएको शीर्षकमा करदाता संख्या × करको औसत दर × दायरामा ल्याउन सक्ने प्रतिशतबाट प्रक्षेपण गरिएको छ। जस्तै : सम्पत्ति कर, भुमिकर, ब्यवसाय कर, वहाल कर आदि।

विगतको राजश्व वद्धिदर (Trend) को आधार : करदाता संख्या सम्वन्धी सूचना प्राप्त हुन नसक्ने र समयानुकुल करका दर परिमार्जन हुँदै आएका स्रोतहरूमा विगतको राजश्वको वृद्धिदरलाई आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ। जस्तै : *नक्सापास, सिफारिस दस्तुर आदि।*

संभ्फौताको आधार : कुनै शीर्षकमा आम्दानी प्राप्त हुने गरी विगतमा संभ्फौता भएको अवस्थामा सोही सम्झौतालाई आधार मानी राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। *जस्तै :विज्ञापन कर, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा विक्री, बहाल विटोरी शुल्क (हाट बजार) आदि।*

लमसम वद्धिदर : स्थानीय तहको नियन्त्रणमा नभएका र संभ्फौता पनि नभएका स्रोतहरू र राजश्व शीर्षक प्राप्तीको अवस्था हेरी केही अनुमानित प्रतिशतमा वद्धि हुने देखिएमा अनुमानमा प्रक्षेपण गरिएको छ। मुल्य वृद्धि तथा जनसंख्या वृद्धिको योग करिव १० प्रतिशत भएकोले सोलाई आधार मानी गत बर्ष प्राप्त आयमा सोही अनुपातमा वद्धि गरी आय अनुमान गरिएको छ। उदाहरण : नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा अन्य संघसंस्थावाट प्राप्त हुने अनुदान, राजश्व बाँडफाँड आदि।

अनुमान : कुनै आय स्रोत सम्बन्धी सूचना नभएको र विल्कुलै नयाँ स्रोतको हकमा अनुमानको आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ।

शुन्य प्रक्षेपण : कुनै सम्भावना नभएका आयका स्रोतहरू तथा राजश्व प्राप्त हुने एकीन नभएका स्रोतहरूको प्रक्षेपण गरिएको छैन।

६.२ राजश्व सङ्कलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन

राजश्वको शीर्षकहरूको पहिचान गरी दायरा वृद्धि गर्दै जाँदा नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा उल्लेख्य रुपमा प्रभाव पार्ने देखिन्छ। विगतका आ.व.मा दायरामा नआएका राजश्वका शीर्षकहरूको पहिचान गरी करका दायरामा ल्याउँदा राजश्वमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आकलन गरिएको छ। आगामी आ.व.मा आन्तरिक आयमा समावेश हुने प्रमुख शीर्षकहरू विश्लेषण तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ :

क) व्यवसाय कर:

व्यवसाय करबाट यस नगरपालिकाले राम्रो आम्दानी गर्दै आएको छ। नगरपालिका भए पनि अधिकांश भाग गाउँले भरिएको यस नगरमा आउँदा दिनमा बाटोघाटो लगायत अन्य पूर्वाधारको विकासले नगरको ग्रामिण क्षेत्रमा पनि विभिन्न किसिमका व्यवसायहरूको शुरुवात हुँदै गएको पाइन्छ। सबै व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउँदा व्यवसाय करमा उल्लेख्य मात्रामा आय सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

ख) घरजग्गा बहाल कर :

यस नगरमा घरजग्गा बहाल कर विगतका आ.व.मा पनि सङ्कलन भई आएको छ। यो कर बढी मात्रामा व्यवसायिक प्रयोजन तथा संस्थागत रुपमा भाडामा दिने घरधनीबाट प्राप्त गरिँदै आएको छ। व्यक्तिगत प्रयोजनकोलागि भाडामा लगाइएका व्यक्तिसँग पनि बहाल कर सङ्कलन गर्दा करको दायरामा वृद्धि हुनेछ र आगामी आर्थिक वर्षमा बहाल कर पनि वृद्धि हुँदै जाने अनुमान गरिएको छ।

ग) नक्सा पास दस्तुर :

विगतका आ.व.मा देखि नै नक्सापास दस्तुरको शुरुवात गरिएको छ। यस नगरमा बाटोघाटो लगायत अन्य पूर्वाधारको विकास संगै पक्की घर तथा भवनहरूको निर्माण हुँदै गएको पाइन्छ। बस्ती विकास शहरी योजना तथा भवन निमार्ण सम्बन्धी आधारभूत निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार नगरपालिकाबाट अनुमति नलिई निर्माण गरिएका घरहरूको घर नक्सा नियमित गर्दा, घरको अभिलेखीकरण गर्दा यस शीर्षकमा उल्लेख्य मात्रामा आय आर्जन हुने सम्भावना रहेको छ।

घ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन दस्तुर :

घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर कोभिड १९ को कारणले थला परेको भएता पनि गत आर्थिक वर्षमा उल्लेख्य मात्रामा सङ्कलन भएकोले आगामी वर्षहरूमा पनि घरजग्गा रजिष्ट्रेशनबाट उल्लेख्य मात्रामा आय वृद्धि हुदैं जाने आंकलन गरिएको छ।

ङ) बहाल बिटौरी शुल्क :

यस नगरपालिकामा विगतका आ.व.मा यस शीर्षकबाट राजश्व सङ्कलन नभएकोमा आगामी आ.व. देखि यस शीर्षकलाई पनि दायरामा ल्याउँदा आन्तरिक आयमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आंकलन गरिएको छ।

६.३ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात्को आगामी तीन वर्ष (आ.व.२०७९/८० देखि २०८१/८२) को लागि राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा विगतका ३ आ.व. को राजश्व वृद्धिदर, चालु आ.व. मा गरिएको अनुमान र चालु आ.व.को मंसिर मसान्तसम्म सङ्कलन भएको आयका आधारमा गरिएको छ। गत आ.व.मा नसमेटिएका आयका शीर्षकहरूको हकमा राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यक्रमले पार्ने प्रभावलाई मध्येनजर गरी तथ्याङ्कमा आधारित भएर गरिएको छ। स्थानीय तहको आय वद्धिदर कम्तिमा पनि मूल्य वद्धि, जनसंख्या वद्धि र सेवाग्राहीको संख्यामा हुने वद्धिसँग मिल्दोजुल्दो हुने गरी गरिएको छ। आय प्रक्षेपणका आधारहरूलाई शीर्षकगत रुपमा देहायअनुसार व्याख्या गरिएको छ।

तालिका नं. २० : आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
क.	आन्तरिक आय तर्फ	२२४७१	
११३१३	सम्पत्ति कर	२५४२	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	४५३१	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२१	घर बहाल कर	४१४	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५१	सवारी साधन कर	४०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाका ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	०	अनुमान नगरिएका
११४७०	विज्ञापन कर	१०२	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	अनुमान नगरिएको
११६९१	अन्य कर	१२००	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४६११	व्यवसाय कर	३६०	आ.व. २०७९/८० मा ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	३९५	आ.व.२०७९/८० मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	२१००	आ.व. २०७९/८० मा ब्याकहो लोडर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, पानी ट्यांकी, टिप्पर भाडाबाट प्राप्त हुने रकमको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	३०	आ.व. २०७९/८० मा फाराम, पुस्तक, नक्सा जस्ता सामग्रीहरुको बिक्रीवाट रु ३० हजार संकलन हुने र त्यसपछि बार्षिक १० प्रतिशत बृद्धि हुँदै जाने
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	२००	कूल संभावनाको ६० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	०	अनुमान नगरिएको

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	५१००	आ.व.२०७९/८० मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	१५	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	*३१७९*	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यस पछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	३००	आ.ब. २०७९/८० मा एकमुष्ट ३ लाख र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	२०	आ.ब. २०७९/८० मा एकमुष्ट २० हजार र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	२०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	०	अनुमान नगरिएको
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	२७०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	७०४	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	८०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले घट्दै जाने
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१२०	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	३००	आ.व. २०७९/८० मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४५२९	अन्य राजश्व	०	अनुमान नगरिएको
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**१५७७६९**	
ख.१	***नेपाल सरकार***	*१४७९५०*	
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	६१७६०	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः१० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	५८६९१	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः१० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१४१५९	बाँडफाँट भई प्राप्त अन्य रोयल्टी	२७५००	गत आ.व.को प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	अनुमान नगरिएको
ख.२	***प्रदेश सरकार***	९८१९	
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	११००	गत आ.व.को प्राप्त रकममा क्रमश: १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	८७१९	गत आ.व.को प्राप्त रकममा क्रमश: १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	अनुमान नगरिएको
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	अनुमान नगरिएको
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**५४६०१०**	
ग.१	***नेपाल सरकार***	***४९५४५१***	
१३३११	समानीकरण अनुदान	१७१४९०	गत आ.व.को प्राप्त रकममा क्रमश: १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	२९८६६१	गत आ.व.को प्राप्त रकममा क्रमश: १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	२५३००	गत आ.व.को प्राप्त रकममा क्रमश: १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
ग.२	***प्रदेश सरकार***	***५०५५९***	
१३३११	समानीकरण अनुदान	८१६१	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	५९८	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	३४१००	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	७७००	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*०*	
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	०	अनुमान नगरिएको
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	०	अनुमान नगरिएको
	कूल जम्मा	**७२६२५०**	

६.४ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण

नगरपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गरिएको छ। राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा राजश्व कोडको आधारमा गरिएको छ।

तालिका नं. २१ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	२२४६५	८९२२०	१८६९३	२०५६८	२२६३२
११३१३	सम्पत्ति कर	०	०	२०३३	२२३७	२४६०
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	१,०३३	२५,९७१	३६२५	३९८७	४३८६
११३२१	घर बहाल कर	५५५	२,५००	३३१	३६४	४०१
११४५१	सवारी साधन कर	०	०	३६	४०	४४
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	०	०	०	०	०
११४७०	विज्ञापन कर	०	०	७१	७८	८६
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	०	०	१५०	१६५	१८२
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	०	०	१२०	१३२	१४५
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	०	०	०
११६९१	अन्य कर	९,३४१	१५,०००	७२०	७९२	८७१
१४६११	व्यवसाय कर	४९९	१०,०००	२८८	३१७	३४८
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	०	०	३५६	३९१	४३०
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	०	०	१८९०	२०७९	२२८७
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	०	३०	३३	३६
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	६७५	४,०००	१२०	१३८	१५९
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	०	०	०	०	०
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	१,८४४	३,१७९	४०८०	४४८८	४९३७
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	०	०	१५	१७	१८
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	११	५०	३१७९	३४९७	३८४७
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१,९०९	०	१५०	१६५	१८२
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	०	०	३००	३३०	३६३
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	०	२०	२२	२४
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	४३	२०,५२०	१६	१८	१९
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	१,१९६	४,०००	०	०	०
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	३५९	१,५००	२१६	२३८	२६१
१४२४	नाता प्रमाणित दस्तुर	०	०	५६३	६२०	६८१

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
५						
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	०	२,५००	४८	५३	५८
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	०	९६	१०६	११६
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	०	२४०	२६४	२९०
१४५२९	अन्य राजश्व	५,०००	०	०	०	०
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**११४,७६०**	**१४४,७२३**	**१५७,७६९**	**१७३,५४६**	**१९०,९००**
ख.१	***नेपाल सरकार***	***११०६९२***	***१३४५००***	***१४७९५०***	***१६२७४५***	***१७९०२०***
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	११०,६९२	५६,१४५	६१७६०	६७९३५	७४७२९
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	०	५३,३५५	५८६९१	६४५६०	७१०१६
१४१५९	बाँडफाँट भई प्राप्त अन्य रोयल्टी	०	२५,०००	२७५००	३०२५०	३३२७५
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	०	०	०	०
ख.२	***प्रदेश सरकार***	४०६८	१०२२३	९८१९	१०८०१	११८८१
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	०	१,०००	११००	१२१०	१३३१
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	४,०६८	९,२२३	८७१९	९५९१	१०५५०
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	०	०	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	०	०	०	०
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	४९३९६१	४९६३७३	५४६०१०	६००६११	६६०६७२
ग.१	***नेपाल सरकार***	***४५१७९२***	***४५०४१०***	***४९५४५१***	***५४४९९६***	***५९९४९६***
१३३११	समानीकरण अनुदान	१५१,४००	१५५,९००	१७१४९०	१८८६३९	२०७५०३
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	२९६,३९२	२७१,५१०	२९८६६१	३२८५२७	३६१३८०
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	०	२३,०००	२५३००	२७८३०	३०६१३
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	४,०००	०	०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	०	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०
ग.२	***प्रदेश सरकार***	***४२१६९***	***४५९६३***	***५०५५९***	***५५६१५***	***६११७७***
१३३११	समानीकरण अनुदान	५,७०२	७,४१९	८१६१	८९७७	९८७५
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१७,८५०	५४४	५९८	६५८	७२४
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	०	३१,०००	३४१००	३७५१०	४१२६१
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	०	७,०००	७७००	८४७०	९३१७
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१८,६१७	०	०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*०*	*०*	*०*	*०*	*०*
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	०	०	०	०	०
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	०	०	०	०	०
	कूल जम्मा	६३११८६	७३०३१६	७२२४७२	७९४७२५	८७४२०५

परिच्छेद-सात: अपेक्षित नतिजा

७.१ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश

कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदानको विश्लेषण गर्दा गत वर्ष ३.५६ प्रतिशत देखिन्छ। कुल सम्भाव्यता अनुसारको राजश्व कूल आयको १२.२२ प्रतिशत हुन्छ। आ.व. २०८१/८२ मा आन्तरिक आय कुल कायको २.४९ प्रतिशत हुन सक्नेछ। आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी नगरपालिकाको ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण शारांशमा तल दिइएको छ।

तालिका नं. २२ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण शारांश (रु. हजारमा)

क. सं.	राजश्व शिर्षक	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	प्रक्षेपित आय(आगामी तीन आ.व.को)		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
क.	आन्तरिक आय	२२४६५	८९२२०	१८६९३	२०५६८	२२६३२
ख.	राजश्व बाँडफाँट	११४७६०	१४४७२३	१५७७६९	१७३५४६	१९०९००
	नेपाल सरकार	११०६९२	१३४५००	१४७९५०	१६२७४५	१७९०२०
	प्रदेश सरकार	४०६८	१०२२३	९८१९	१०८०१	११८८१
ग.	अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण	४९३९६१	४९६३७३	५४६०१०	६००६११	६६०६७२
	संघीय सरकार	४५१७९२	४५०४१०	४९५४५१	५४४९९६	५९९४९६
	प्रदेश सरकार	४२१६९	४५९६३	५०५५९	५५६१५	६११७७
	अन्य आन्तरिक अनुदान	०	०	०	०	०
	जम्मा	६३११८६	७३०३१६	७२२४७२	७९४७२५	८७४२०५
	कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)	३.५६	१२.२२	२.५९	२.५९	२.५९

७.२ आय प्रक्षेपणको तुलनात्मक विश्लेषण

यस नगरपालिकाको आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँट, अनुदान तथा वितीय हस्तान्तरण सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ।

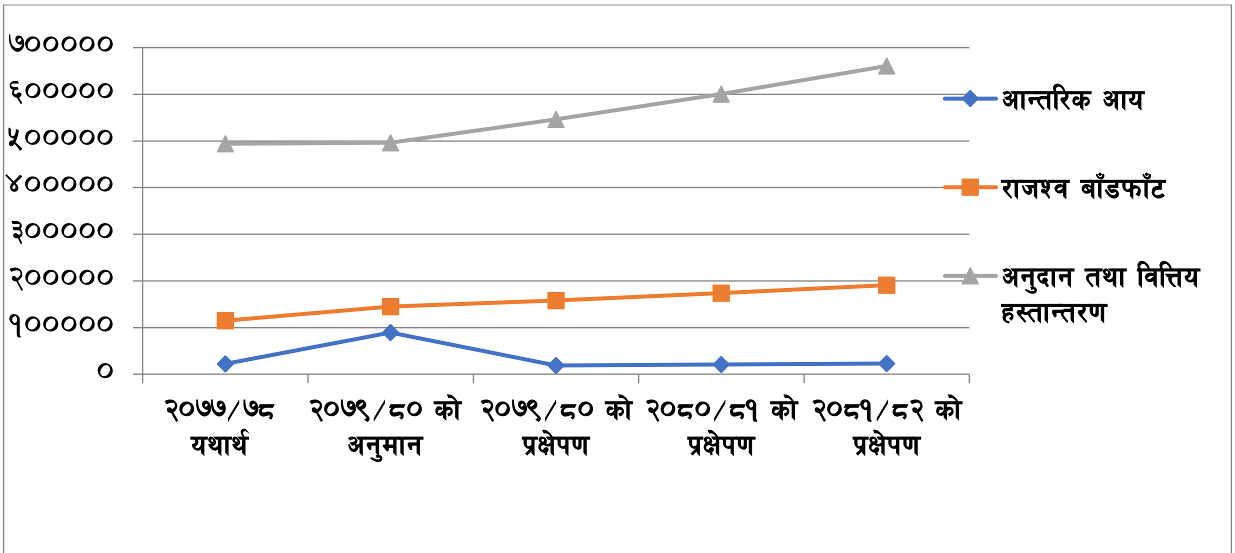

७.३ नतिजा तालिका

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्दा यस नगरपालिकाको तपशिलमा उल्लेखित असर, प्रतिफल प्राप्त गरेको हुनेछ ।

क्र.सं.	नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष(२०७७/७८)	आधार वर्ष(२०८१/८२)
असर	कूल बजेटमा आन्तरिक राजश्व वा करको हिस्सामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	आनतरिक आय	रु ०००	२२४६५	२१७७७
		आन्तरिक आयको हिस्सा	प्रतिशत	३.५६	२.५९
(क)	**कर राजश्व**				
प्रतिफल १	सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण तथा करदाताको अभिलेख तयार भएको हुनेछ ।	सम्पत्ति कर तिर्ने करदाता	संख्या	०	८०८४
		कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल २	मालपोत सङ्कलन कार्यविधि निर्माण भई जग्गाको मूल्य अनुसारको दर निर्धारण भएको हुनेछ ।	मालपोत तिर्ने करदाता	संख्या	–	१२९२९
		कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल ३	मालपोत करदाताको अभिलेख तयार भई करका दर सफ्टवेयरमा समावेश भएको हुनेछ ।	सफ्टवेयरमा समावेश भएको करदाता	संख्या	०	
प्रतिफल ४	घरजग्गा वहाल करको कार्यविधि तयार भई सफ्टवेयर तयार भएको हुनेछ ।	कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल ५	घर तथा जग्गा वहालमा लगाउने घरधनीहरूको लगत सङ्कलन भएको हुनेछ ।	बहाल कर तिर्ने करदाता	संख्या	–	९३०
प्रतिफल ६	सबै व्यवसायीहरू व्यवसाय करको दायरामा आएका हुनेछन ।	व्यवसायीहरूको स्थलगत दर्ता र नवीकरण अभियान	पटक	०	३
		सार्वजनिक सञ्चार माध्यमबाट मार्फत आब्हान	पटक	०	३
		दर्ता भएका व्यवसाय	संख्या		२००
		उद्योग बाणिज्य संघका प्रतिनिधिहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया	पटक	०	१
प्रतिफल ७	घरदैलो कार्यक्रम मार्फत व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र वितरण तथा कर असुली कार्य सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	घरदैलो कार्यक्रम	पटक	०	३
(ख)	**गैरकर राजश्व**				
प्रतिफल १	पर्ति जग्गा र ती जग्गामा बनेका नीजि संरचनाको अभिलेख भई बहाल बिटौरी शुल्क सङ्कलन भएको हुनेछ ।	हाट बजार	संख्या	३	३
प्रतिफल	स्थानीय पूर्वाधार उपयोग सेवा	फोहरमैला व्यवस्थापन	निरन्तर		

क्र.सं.	नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष(२०७७/७८)	आधार वर्ष(२०८१/८२)
२	शुल्क असुल भएको हुनेछ ।				
प्रतिफल ३	ग्रामिण क्षेत्र लगायत शहरी क्षेत्रमा नक्सापास तथा अभिलेखीकरण कार्य अनिवार्य रुपमा सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	नक्सा पास भएका घर	संख्या	०	५०
		अभिलेखीकरण भएका घर	संख्या	०	५०
ग)	तथ्याङ्क व्यवस्थापन राजश्व परिचालन				
प्रतिफल १	करका शीर्षकहरू तथ्याङ्क व्यवस्थापन प्रणालीमा आवद्ध भएको हुनेछ ।	तथ्याङ्क व्यवस्थापन प्रणालीमा आवद्ध सूचना प्रणाली	संख्या	०	६
प्रतिफल २	कर दाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	करदाता शिक्षा कार्यक्रम	संख्या	०	३
(घ)	**राजश्व प्रशासन**				
प्रतिफल १	राजश्वका सबै क्षेत्र समेट्ने गरी सफ्टवेयरमा करका दर अद्यावधिक गरी करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा प्रविष्ट भएको हुनेछ ।	सफ्टवेयरमा प्रविष्ट भएका करका शीर्षक	संख्या	०	
प्रतिफल २	करदाताहरूको विवरण अद्यावधिक गरी छुटेका करदातालाई करदाताको सूचिमा समावेश भएका हुनेछन् ।	करदाता	संख्या	०	१
	करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने	पटक	०	३
		बढी कर तिर्ने वा अन्य किसिमका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान कार्यक्रम	पटक	०	३
		कर्मचारीहरूलाई तालिम सञ्चालन	पटक	०	३

परिच्छेद - आठ : कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

८.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

यस दस्तावेजको परिच्छेद ५ मा उल्लेखित राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश गरिएका कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याएको खण्डमा मात्र प्रक्षेपणमा उल्लेख गरिएको लक्ष पुरा हुन सक्दछ। कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यहरू सम्पन्न गर्न नगरपालिकाले आफ्नै बजेट तथा अन्य सहयोगी निकाय तथा परियोजनाहरूबाट पनि सहयोग लिन सक्नेछ। नगरपालिकाले आफ्नो वार्षिक योजना तथा बजेटमा राजश्व सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरू सञ्चालनका लागि बजेट व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिन्छ।

- ✓ राजश्व उप शाखा तथा वडा कार्यालयमा जडान गरिएको सफ्टवेयरमा आयका सबै शीर्षकहरूको दर समावेश गर्ने
- ✓ सम्पत्ति कर, मालपोत कर, घरजग्गा बहाल कर, तथा बहाल बिटौरी शुल्कको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक कार्यविधिहरू तयारी
- ✓ करदाता शिक्षा कार्यक्रम तथा राजश्व सङ्कलन शिविर सञ्चालन
- ✓ कर्मचारीहरूको क्षमता विकास तथा कर्मचारी प्रोत्साहन प्याकेज
- ✓ पार्किङ शुल्क तथा पर्यटन शुल्कको स्रोतहरूको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन
- ✓ राजश्व सङ्कलनको अनुगमन

नगरपालिकालाई प्रदान गरिएको राजश्व अधिकारहरू मध्ये कतिपय अधिकारहरू विगतदेख नै उपयोग गरिँदै आएको छ। विगतका आ.व.मा नसमेटिएका राजश्वका अधिकारहरूमध्ये आय सङ्कलन हुन सक्ने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी प्राथमिकता निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ।

८.२ श्रोत व्यवस्थापन

यस राजश्व सुधार कार्ययोजनामा प्रस्तावित राजश्व सुधारका कार्यहरूलाई कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले आगामी आ.व.को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ। यसका अलावा प्रस्तावित कार्यहरूलाई नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, विकास साझेदार निकाय तथा निजी संघ/संस्थाहरूसँग समेत समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

८.३ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था अनुसार यस राजश्व सुधार कार्ययोजनाले राजश्व परामर्श समितिलाई राजश्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी अन्तरिक आम्दानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न र स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आय अनुमान गर्ने कार्यमा सहयोग गर्दछ।

महाराजगञ्ज नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजनाले निर्धारण गरेको अपेक्षित उपलब्धी हासिल गर्न कार्ययोजनामा तय गरिएका कार्यनीति र कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि स्थानीय राजश्व परामर्श समितिलाई बढी जिम्मेवारी बनाईनेछ। साथै स्थानीय राजश्व परामर्श समितिलाई सहजीकरण गर्न नगर प्रमुखको संयोजकत्वमा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रगति सम्बन्धी अनुगमन गर्न एक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति गठन गरिनेछ।

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको संरचना :

१) नगर प्रमुख	:	संयोजक
२) नगर उपप्रमुख	:	उपसंयोजक
३) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	:	सदस्य
४) आर्थिक विकास समिति संयोजक	:	सदस्य
५) प्रतिनिधी, महाराजगञ्ज उद्योग बाणिज्य संघ	:	सदस्य
६) प्रतिनिधि, नागरिक समाज वा टोल विकास संस्था	:	सदस्य
७) राजश्व उप शाखा प्रमुख	:	सदस्य सचिव

उद्योग बाणिज्य संघ र नागरिक समाजको तर्फका प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यलाई यस समितिले निर्णय गरी आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा समावेश गर्न सक्नेछ ।

नगरकार्यपालिकाले आवश्यकता महशुश गरेमा अन्य विषय विज्ञ व्यक्तिहरूलाई पनि आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा राख्न वा समितिको बैठकमा बोलाई आवश्यक सल्लाह सुझाव लिन सक्नेछ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको बैठक कम्तिमा चौमासिक रुपमा बस्नेछ तर समितिले आवश्यकता ठानेमा आवश्यकता अनुसार जतिपटक पनि बैठक बस्न सक्नेछ ।

अनुगमन समितिले निम्नानुसार कार्य गर्नेछ ।

- ✓ राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समाबेश भएका क्रियाकलापहरूका लागि आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्थाका लागि आवश्यक कार्य गर्ने र नगरसभाबाट परित गराउने ।
- ✓ सबै क्रियाकलापहरूलाई अलग अलग रुपमा बजेट विनियोजन गर्न संभव नभएको अवस्थामा कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि एकमुष्ठ बजेटको माग गर्ने ।
- ✓ स्वीकृत कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलाप छुट्याई जिम्मेवार सम्बद्ध शाखा/उप शाखाका कर्मचारीलाई जिम्मेवारी तोक्ने ।
- ✓ जिम्मेवार शाखा वा कर्मचारीले आफुसँग सम्बन्धित कार्यजिम्मेवारी पुरा गरे नगरेको अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।
- ✓ जिम्मेवार शाखा/उप शाखा वा पदाधिकारीहरूबाट उनीहरूको जिम्मेवारी भित्रका क्रियाकलापको प्रगति विवरण चौमासिक रुपमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत सङ्कलन गरी समीक्षा गर्ने ।
- ✓ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिबाट प्राप्त सुझावहरूलाई राजश्व परामर्श समितिमा वा नगरकार्यपालिकाको बैठकमा पेश गरी आवश्यक कार्वाही गराउने ।
- ✓ राजश्व सुधार कार्ययोजनामा भएको क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनको अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक परेमा क्रियाकलाप संसोधन वा थप गर्न तथा जिम्मेवारीहरूको हेरफेर गर्नको लागि राजश्व परामर्श समिति समक्ष सिफारिस गर्ने ।

प्रक्षेपित राजश्व असुलीमा देखिएका समस्याहरूको समाधानका लागि आवश्यक कार्यका लागि नगर कार्यपालिकामा प्रस्ताव पेश गर्नुपर्नेछ । यो राजश्व सुधार कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था सिफारिश गरिएको छ ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमन :

यो राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनकालागि प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजश्व उप शाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरू तथा वडा सचिवहरूलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ। नगरपालिकाले कम्तिमा महिनाको एक पटक बैठक बसी कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन भए नभएको, राजश्व असुलीको लक्ष्य अनुसार असुली भए नभएको, लक्ष हासिल गर्ने दिशातर्फ उन्मुख भए नभएको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत एवं कार्यगत निर्णयहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ।

(ख) राजश्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

राजश्व परामर्श समितिले राजश्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा आय सङ्कलनको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई चौमासिक रुपमा आवश्यक परामर्श प्रदान गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी आगामी आ.व.को लागि आयको अनुमान गर्नुभन्दा पूर्व विगतको आर्थिक ऐनको मूल्याङ्कन गरी आयका स्रोत, दर तथा दायरा र व्यवस्थापनमा हेरफेर गर्नुपर्ने भएमा सुधारकालागि क्रियाकलापसिफारिश गर्ने र त्यसैको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ। यसका अतिरिक्त आर्थिक बर्षको समाप्ती पश्चात राजश्व सुधार योजनाको समिक्षा गर्नुपर्दछ।

(ग) कार्यपालिकाबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

कार्यपालिकाको बैठकले राजश्व परामर्श समितिले प्रस्तुत गरेका सुझावहरूलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ। समितिले प्रस्तुत गरेका सुझावहरूमा आवश्यक छलफल गरी राजश्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नुपर्ने भएमा आवश्यक निर्णय गर्नुपर्दछ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको पश्चात आन्तरिक राजश्वमा के कति सुधार भयो वा सुधारोन्मुख छ भनी नगरपालिकाले गरेको राजश्वको प्रक्षेपणलाई आधार मानेर संघिय अर्थ मन्त्रालय तथा राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरू आदिले अनुगमन गर्न सक्नेछन।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू

सन्दर्भ सामग्री	अध्ययनको विषय क्षेत्र
नेपालको संविधान	- राज्यको संरचना र राज्यशक्तिको बाँडफाँट (भाग ५: धारा ५६ देखि ६० सम्म) - स्थानीय आर्थिक प्रणाली (भाग १९ : धारा २२८ देखि २३० सम्म) - संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको अधिकार सूची (अनुसूची ५ देखि ९ सम्म)
स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४	- गाउँ/नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार (परिच्छेद: ३) - गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको वित्तिय अधिकार क्षेत्र (परिच्छेद: ९) - गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको आर्थिक कार्य प्रणाली (परिच्छेद: १०)
अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४	- राजश्वको अधिकार (परिच्छेद: २) - राजश्वको बाँडफाँट (परिच्छेद: ३) - अनुदानको व्यवस्था (परिच्छेद: ४) - वैदेशिक सहायता तथा ऋण (परिच्छेद: ५) - आय व्ययको प्रक्षेपण गर्ने (दफा: १८) - राजश्व प्रस्ताव तयार गर्ने (दफा: १९) - वित्तिय अनुशासन (परिच्छेद: ८) - नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले लगाउन सक्ने कर (अनुसूची - १, २ र ३) - प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (अनुसूची -४)
राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४	- प्राकृतिक स्रोतको परिचालन, राजश्व बाँडफाँट तथा अनुदान (परिच्छेद ४)
केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको ऐन	- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी विषयमा भएका गरिएका संशोधनहरू
नेपाल सरकारको वार्षिक बजेट वक्तव्य र आर्थिक ऐनहरू	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकार क्षेत्रमा भएका वा हुने संशोधित प्रावधानहरू
प्रदेश सरकारको वार्षिक बजेट वक्तव्य र प्रदेश आर्थिक ऐनहरू	- स्थानीय तह र प्रदेश सरकारबीच साझा अधिकार सूचीका विषयमा प्रदेश कानूनले गरेका व्यवस्थाहरू
एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गिकरण र व्याख्या, २०७४	- स्थानीय तहको राजश्व प्रक्षेपणको ढाँचामा एकरुपताका लागि

सन्दर्भ सामग्री	अध्ययनको विषय क्षेत्र
स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण (प्रोफाईल)	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकार क्षेत्रमा पर्ने स्रोतहरूको आधार (Base) बारेको सूचना र तथ्याङ्क ।
स्थानीय तहका विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको योजना, बजेट तथा कार्यक्रमहरू	- स्थानीय राजश्व र आयको प्रबृत्ति विश्लेषण
संघ तथा प्रदेशले उपलब्ध गराएका कार्यविधि, दिग्दर्शन, ऐन कानुनका नमुनाहरू	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकारको उपयोगका लागि कानूनी र नीतिगत व्यवस्था
अन्य स्थानीय तहले विगतमा तर्जुमा गरेका कार्ययोजनाहरू	- सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा
अन्य दस्तावेजहरू	- सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा

अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना सङ्कलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम

राजश्व सुधार कार्ययोजना(RIAP)

तथ्याङ्क सङ्कलन फारम

.....................................गाउँ/नगरपालिका

क. राजश्वका स्रोतहरू तथा हालको परिचालन अवस्था

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	कैफियत
क.१	**कर तर्फ**				
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)				
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर				
७	विज्ञापन कर				
क.२.	**अन्य राजश्व**				
	शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल				
१	वहाल विटौरी शुल्क				
२	पार्किङ्ग शुल्क				
३	पर्यटन शुल्क				
४	परिक्षा शुल्क				
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क				
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क				
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क				
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क				
९	अस्पताल संचालन				
१०	एम्बुलेन्स संचालन				
११	दमकल संचालन				
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क				
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल				
१४	स्थानीय विद्युत महसुल				
	दस्तुर				
१	नक्सापास दस्तुर				
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर				
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर				
४	नाता प्रमाणित दस्तुर				
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर				
	बिक्री तथा अन्य आय				

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना		दर निर्धारण		सङ्कलन		कैफियत
		भएको	नभएको	भएको	नभएको	भएको	नभएको	
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री							
२	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री							
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम							
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त							
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय							
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना							
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना							
८	अन्य राजश्व							

ख. करदाता तथा कर सङ्कलन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	आयका प्रकार	हाल सम्म दर्ता भएको संख्या	गत आ.व. २०७६/०७७		कैफियत
			कर तिर्नेको संख्या	संकलित रकम	
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर				

ग. राजश्वमा आधारित तथ्याङ्क तथा सूचनाहरू

ग.१ भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत मासिक बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनकालागि निर्मित भवन/घरहरू *(नोटः नीजि अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्याम्पस आदि)*			
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरू			
३	आवासिय भवन/घरहरू			
	कच्ची घरहरू (कच्चीजोडाई तथा छानाा)			
	अर्ध कच्ची घरहरू (माटोको जोडाई र कंक्रिट वा स्टिलको छाना भएका)			
	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर (Without RCC Frame Structure)			
	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर (With RCC Frame Structure)			
जम्मा				

ग.२ जग्गा सम्बन्धी विवरण *(नोटः जग्गाको उपयोगिता तथा मूल्याङ्कनका आधारमा वर्गिकरण गर्ने ।)*

क.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मूल्याङ्कन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)	कैफियत
१				
२				
३				
जम्मा				

ग.३ सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कैफियत
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा		
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
जम्मा			

ग.४ व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	सानालगानी	मझौला लगानी	ठुला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तिय संस्था (बैक, विकास बैक, सहकारी, विमा, मनि टर्नास्फर आदि)				
३	व्यापारिक मल, सपिङ सेन्टर				
४	संस्थागत विद्यालय तथा कलेज				
५	नीजि अस्पताल				
६	होटल तथा रिसोर्ट				
७	डिलर तथा थोक विक्रेता				
८	अन्य व्यवसायहरू				

ग.५ विकी गर्ने बस्तु सँग सम्बन्धित विवरण

क्र.सं.	उत्पादन/उत्खनन स्थल	बस्तुहरू	कुल उत्खनन तथा विक्री योग्य परिमाण	कैफियत
१		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		
२		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		

ग.६ जडिबुटी तथा कवाडी वस्तुको व्यवसायिक उपयोग

क.सं.	बस्तुहरू	इकाई	अनुमानित सङ्कलन परिमाण	बजार बिक्री मुल्य
क.	जडिबुटी जन्य बस्तुहरू			
ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरू			

ग.७ नक्सापास सम्बन्धि विवरण (प्राविधिक शाखा)

१	नक्सापास लागु भएको मिति			
क.सं.	**विवरण**	हाल सम्म (जम्मा)	**आ.व. २०७६।७७ मा**	चालु आ.व.मा हुन सक्ने अनुमान
२	नक्सा पास संख्या			
३	अभिलेखिकरण संख्या			
४	औसत नक्सापास हुने घरको क्षेत्रफल (वर्ग मिटर)			
	नक्सापास बापत सङ्कलन हुने औसत दस्तुर			
५	**हालसम्म नक्सापास भएको सबैभन्दा ठुलो संरचना**			
	क्षेत्रफल			
	नक्सापास भएको आर्थिक वर्ष			
	नक्सापास दस्तुर			

घ. सम्पत्ति परिचालन (जिन्सी शाखा)

घ.१.स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क.सं.	जग्गा रहेका स्थान	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)	कैफियत
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

घ.२. स्वामित्वमा रहेका भवन

क.सं.	स्थान	भवनको विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

घ.३. स्वमित्वमा रहेका र बहालमा भएका मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण

क.सं.	मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण	विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

ङ. निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको सम्भावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
१	फोहरमैला व्यवस्थापन					
२	खानेपानी / धारा					
३	बिजुली					
४	ढल निकास					
५	सडक बत्ति					
६	सार्वजनिक					

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको सम्भावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
	शौचालय					
७	पार्क					
८	पर्यटकिय स्थल					
९	हाट बजार					
१०	पशु बधशाला					
११	बसपार्क					
१२	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र					
१४	एम्बुलेन्स संचालन					
१५	दमकल संचालन					

च. ठेक्का कायम भई वा अमानत बाट आय सङ्कलनको अवस्था

क्र.सं.	विवरण	स्थल	गत आ.व. २०७६/०७७		चालु आ.व. २०७७/०७८		
			परिमाण	ठेक्का लागेको /सङ्कलन भएको रकम	परिमाण	न्युनतम ठेक्का रकम	ठेक्का लागेको /सङ्कलन भएको रकम
१	स्लेट						
२	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो						
३	काठ, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर						
४	विज्ञापन						
५	हाटबजार						
६							

अनुसूची ३ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति

महाराजगञ्ज नगरपालिका कपिलवस्तु

आज मिति २०७८ ......पौष महिना २१ गते महाराजगञ्ज नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहभागीका उपस्थिति पुस्तिका ।

पुरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
अब्दुल कलाम	नगर प्रमुख	महराजगंज न.पा.	9857056886		[illegible]
शुभावती कुर्मी	नगर उपप्रमुख	" "			शुभावती
चन्द्र प्र. रेग्मी	प्र.प्र.अ.		9857052233		[illegible]
प्र.प्र.नि. दिपक थापा	प्र.प्र.नि.	प्र.प्र.बल महाराजगंज	9810861760		[illegible]
उदयराज कुर्मी	वडा अध्यक्ष ५	महाराजगंज न.पा.	9804491573		[illegible]
जगदिश तिवारी	वडा अध्यक्ष १९	"	9811912511		[illegible]
सुद्दी गड़रिया	वडा नं. ९	कार्यपा.सदस्य	9847276513		सुद्दी गड़रिया
राधेश्याम बरई	वडा नं. २	कार्यपालिका सदस्य	9847134168		[illegible]
अब्दुल समद मुसलमान	वडा नं. ६	वडा अध्यक्ष	9816436872		[illegible]
छत्रपति कुमार चौधरी	वडा नं. ६	वडा अध्यक्ष	9867374952		[illegible]

पुरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
चानतारा लोहार	का.स. ११ म.पा.स.	म.न.पा.			चानतारा
इन्द्रावती पासी	का.पा.स. वडा नं. २	"			इन्द्रावती
शान्ती चमार	का.पा.स. वडा नं. ६	"			निर्मला
निर्मला यादव	का.पा.स. वडा नं. ८	"			शान्ती
बृजेश कु. चौधरी	सुचना प्र. अधिकृत	महाराजगंज नपा	9857053150	ito.maharajgunjmun@gmail.com	[illegible]
सुशील कुमार चौधरी	वडा अध्यक्ष	४ नं. वडा	9847284076		[illegible]
निरञ्जन पौडेल	आ.प्र.	म.न.पा.	9857052700	niranjan.kapilvastu@gmail.com	[illegible]
दिलिप कुमार सिंह	ले.अ.	म.न.पा.	9847384200	dksmbs123@gmail.com	[illegible]
रेशमराज क्याल	उ.स.	वडा नं. ५	9857061105		Koyal
शिव कुमार हरिजन	प्रिन्ट सहायक	म.न.पा.	9824466573		[illegible]
राजेन्द्र प्रसाद चौधरी	लेखापाल	म.न.पा.	9843280239		[illegible]

पुरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
अनिल पाण्डेय	रोजगार संयोजक	न.पा.कार्यालय	9849037770		[illegible]
बृजेश यादव	MIS अपरेटर	" "	9857053232	misbrijeshyadav@gmail.com	[illegible]
ध्रुव कुमार चौधरी	[illegible]	न.पा.कार्यालय	9821930205	dhrub2chaudhary@gmail.com	[illegible]
देवी प्रसाद कुर्मी	वडाध्यक्ष	महाराजगंज ५	9819401642		[illegible]
योगेन्द्र कुमार के.सी.	वडा अध्यक्ष	म.न.वडा नं. ८	9821440122	yogendrakumarkc@yahoo.com	[illegible]
विन्ध्यवासिनी चौधरी	[illegible]	म.न.पा. [illegible]	9864962382	bmo53ch@gmail.com	[illegible]
टल बहादुर घर्ती	कार्यालय स.	म.न.पा.			[illegible]
प्रदिप कुमार यादव	"	"	9812926705		[illegible]

अनुसूची ४ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू

महाराजगञ्ज नगरपालिका कपिलवस्तु

अनुसूची ५ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति

आज मिति २०७६/०८/१७ गतेका दिन यस महाराजगंज नगरपालिका कार्यालयको आयोजनामा राजस्व सुधार कार्ययोजना मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतिकरण कार्यक्रम यस महाराजगंज नगरपालिकाका नगर प्रमुख अब्दुल कलाम ज्यूको अध्यक्षतामा गरियो। जसमा तपशिल बमोजिमको उपस्थिती रह्यो।

तपशील

क्र.स.	नाम/थर	पद	सम्पर्क नं	हस्ताक्षर
०१	श्री अब्दुल कलाम	नगर प्रमुख	९८५८०५६८८६	
०२	श्री रेशा कुमारी कुर्मी	नगर उप-प्रमुख	९८१९८०२६६	
३	" प्रमोद कुमार चौधरी	वडा १ वडाध्यक्ष	९८४६०३८०२१	
४	" उजेर आलि	" ०२ "	9860720786	
५	" नैनदास मुराउ	" ०३ "		
६	" शैलेन्द्रनाथ शुक्ल	" ०४ "	9805403971	
७ -	" देवी प्रसाद कुर्मी	" ०५ "		
८ -	" रामसिह कुर्मी	" ०६ "	९८२६४५१५०१	
९ -	" रामरूप बढई	" ०७ "		
१०	" योगेन्द्र कुमार के.सी	" ०८ "	९८२१४४०१२२	
११	" फरिद अहमद मुसलमान	" ०९ "	९८०४४४९२९०	
१२	" शैलेन्द्र कुमार चौधरी	" १० "		
१३	" धर्मेन्द्र कुमार पुरी	" ११ "	9815475997	
१४	" रविन्द्र प्रसाद चौधरी	प्र.प्र. अ	९८५६०५२२२३	
१५.	" बृजेश कुमार चौधरी	स्व. प्र.अ.	9857053150	
१६.	" अनिल पाण्डेय	ई. ले.	9849039770	
१७.	" ध्रुव कुमार चौधरी	सि. चौधरी	9821930205	
१८.	" राजेन्द्र प्रसाद चौधरी	लेखा प्रमुख	९८४३२८०८३१	
१९	" बृजेश यादव	पंजिकरण शाखा	९८५६०५२२२२	
२०	ईश्वरी प्र. न्यौपाने	प्रशासकीय अ.	९८४७०८४६८८	
२१	राधेश्याम कलवार	(कर) अ. ह	9806653826	
२२	धोपय नारियल	र.पु.कि	9851260309	
२३	दीप नारायण पासवान	शिक्षा शाखा	9867210159	
२४	सुरेन्द्र वाग्ले	सहजकर्ता	9856080525	
२५	दिपक घिमिरे	सहजकर्ता	9861537044	

अनुसूची ६ : मस्यौदा प्रतिवेदन कार्यक्रमका केही झलकहरू